

**ANAYASA'NIN
DEĞİŞTİRİLEMEZ MADDELERİ
— VE —
BAŞKANLIK SİSTEMİ**

Panel Notları

2012

İSTANBUL BAROSU YAYINLARI

Genel Yayın Sıra No: 192

2011/ 04

ISBN No: 978-605-5614-87-4

Yayına Hazırlayan

İstanbul Barosu Yayın Kurulu

Tasarım / Uygulama / Baskı

Ege Basım

Esatpaşa Mah. Ziya Paşa Cad. No:4/1

Ege Plaza 34704 Ataşehir/İST.

Tel: 0216 470 44 70

İkinci Basım: 2012

Bu kitap İstanbul Barosu Yönetim Kurulu

Kararı ile 1000 adet basılmıştır.

**ANAYASA'NIN
DEğİŞTİRİLEMEZ MADDELERİ
ve
BAŞKANLIK SİSTEMİ**

- PANEL NOTLARI -

01/06/2011

Kadıköy

İSTANBUL BAROSU YAYINLARI

İstiklal Caddesi Orhan Adli Apaydın Sokak

1. Baro Han Beyoęlu / İstanbul

Tel: (0212) 251 63 25 (pbx)

Faks: (0212) 293 89 60

dergi@istanbulbarosu.org.tr

İstanbul Barosu Cumhuriyet Hukuku ve Kültürü Merkezi

Divan	Sicil No	Adı	Soyadı
Koordinatör	16214	Av. Hüseyin	ÖZBEK
Koordinatör	21286	Av. İsmail	ALTAY
Koordinatör	30497	Av. Hasan	KILIÇ
Başkan	6785	Av. Vecihe	TUNCA
Başkan Yardımcısı	6737	Av. Zeki	YILDAN
Başkan Yardımcısı	10986	Av. Saliha	KARAKUZULU
Sekreter	27709	Av. Ali Yalçın	DOĞAN
	9059	Av. Nizar	ÖZKAYA
	15923	Av. Mustafa	DEMİR
	16930	Av. Selami	MELEMŞE
	18048	Av. Latif Ertuğrul	KAZANCI
	21168	Av. Gül	YILMAZ
	24348	Av. Alev Seher	TUNA
	32597	Av. Metin	YALTI

**ANAYASA'NIN
DEğİŞTİRİLEMEZ MADDELERİ
ve
BAŞKANLIK SİSTEMİ**

İSTANBUL BAROSU

İÇİNDEKİLER

<i>Açılış</i>	8
<i>Av. Hüseyin ÖZBEK</i>	8
<i>Av. Nursen KARACALIOĞLU</i>	15
<i>Yrd.Doç.Dr. Ekrem Ali AKARTÖRK</i>	16
<i>Prof.Dr. Meltem Dikmen CANIKLIOĐLU</i> ...	26
<i>Prof.Dr. Necmi YÖZBAŐIOĐLU</i>	44
<i>Soru - Yanıt</i>	71

ANAYASA'NIN DEĞİŞTİRİLEMEZ MADDELERİ ve BAŞKANLIK SİSTEMİ

01.06.2011 Kadıköy

Av. HÜSEYİN ÖZBEK (İstanbul Barosu Genel Sekreteri)

Değerli konuklar, hepinizi İstanbul Barosu adına saygıyla selamlıyorum. Panel için, belki seçilen saat ve gün açısından meslektaşlarımızın iştirakinin oldukça zor olduğu bir zaman dilimi, ama burada bir baktım, nitelikli çoğunluk var, ona göre oturumu açabiliriz, programa başlayabiliriz; buradaki izleyicilerle matematiksel anlamda ters orantılı bir konu, çok önemli bir konu. İleride Türkiye'nin önüne gelecek, tartışılacak, muhakkak ki 12 Haziran'daki seçimlerden sonra da sıcak bir gündem maddesi olabilecek bir konu tercih edildi.

Bizim baromuzun değişik merkezler ve komisyonları var, bunlardan biri bizim çok önem verdiğimiz bir komisyon: "Cumhuriyet Hukuku ve Kültürü Merkezi" dir. Bu merkezimizin periyodik etkinlikleri olur, bu önemli

etkinliklerden biri ile bugün, yine karşınızdayız. Ben, arkadaşlarımıza da bu çabaları için sizin huzurunuzda teşekkür ediyorum.

Şimdi, çok değerli, önemli bilim otoriteleri, Anayasa Hukuku konusunda sizlerin de yakinen tanıdığı çok değerli konuklarımız var; ben kendilerine de teşekkür ediyorum. Muhakkak ki oturum başkanı arkadaşımız, kendilerini takdim edeceklerdir, ama ben kısaca isimlerini huzurunuzda zikretmek istiyorum:

Anayasa'nın Değiştirilemez Maddeleri ve Başkanlık Sistemi ile ilgili panelimizin konuşmacıları, buradaki listeye göre takdim ediyorum: **Yrd. Doç. Dr. Ekrem Ali Akartürk**, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku Öğretim Üyesi, **Prof. Dr. Meltem Dikmen Caniklioğlu**, İzmir Ekonomi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku Öğretim Üyesi **Prof. Dr. Necmi Yüzbaşıoğlu**, Galatasaray Hukuk Fakültesi Dekanı; kendilerine baromuzun davetine icabet ettikleri ve bugün çok değerli katkıları da bulunacakları için teşekkür ediyorum ve bundan sonraki baro etkinliklerinde de tabii ki kendilerini baro konuğu olarak aramızda görme arzumuzu da ifade etmek istiyorum.

Şimdi, açış konuşması yapanlar aslında -size bir sır vereyim- konuşmacıların zamanından çalarlar, biraz sonra tebliğ sunacak olanların zamanından çalarlar; ben bu çalıntıyı çok fazla uzatmak istemiyorum, ama birkaç noktaya da değinmek istiyorum.

Topkapı'ya gidenler bilirler, birkaç gün önce de 29 Mayıs'tı, yani İstanbul'un fethinin yıldönümüydü. Topkapı'da Topkapı Tramvay

Durağı'na yakın bir yerde, 3000 metrekare alan üzerine, kapalı bir mekânda inşa edilen bir müze vardır: "Fetih Müzesi" Panorama 1453. Gidenler, oradaki etkileyici görsel efektlerle desteklenmiş, 360 derecelik küresel biçimde duvarlarda canlandırılmış 10.000 figür vardır fetihle ilgili. İşte Osmanlı Ordusunun saldırısı, Bizans'ın savunması, surlarda patlayan güller, oradaki hücum naraları, böyle feryatlar, çığlıklar filan; fetih yani 29 Mayıs 1453 etkili bir biçimde canlandırılmış.

Bu Panorama, 1453 çok geride kaldı tabii. Şimdi Panorama 2011 karşısındayız. 2011'de ne var? Neresi fethedilecek? Yine böyle şamatalar, gürültüler ayyuka çıkmış durumda. Yeni bir fetih mi, yeni bir düşüş mü nedir? Neyle karşı karşıyayız?

Şimdi, Panorama 2011'de Türkiye'ye baktığımızda görünen şu: Ekonomik anlamda tanzim edilmiş bir Türkiye var. 24 Ocak 1980'i bir hatırlayalım: Yani günümüzden hemen şöyle 31 yıl geriye gidelim. Yeni bir ekonomik düzen verildi Türkiye'ye. IMF, Dünya Bankası, finansal anlamda dünyayı tanzim edenler, siyasal anlamda dünyayı tanzim edenler, Türkiye'nin de tanzim edilmesine karar verdiler ve 24 Ocak 1980'de bu ekonomik tanzim başladı. Ekonomik tanzimin arkasından, geçenlerde Kütahya'nın Simav ilçesinde yaşanan deprem ve artçı sarsıntılar gibi, siyasal tanzimin gelmesi kaçınılmazdır.

Siz bir ülkeyi, bir sistemi ekonomik olarak revize ediyorsunuz, düzenliyorsunuz, yeni bir biçim veriyorsunuz yani Nasrettin Hoca'nın kuşu gibi bacaklarını kesiyorsunuz, gagasını kesiyorsunuz, kendinize göre

kuşa benzeteceksiniz; bunun arkasından, o ekonomik tanzimin arkasından muhakkak bir siyasal değişim gelir, kaçınılmaz bir şeydir, diyalektik bir şeydir. Evet, Türkiye'de de 12 Eylül 1980 gelmiştir. 12 Eylül 1980, 24 Ocak Kararlarının kaçınılmaz sonucudur.

Ekonomik olarak tanzim ettiğiniz, siyasal olarak tanzim ettiğiniz bir ülkede, bu yeni tanzime uygun bir hukuk yaratmak zorundasınız: Ekonomik tanzime, yeni ekonomik yapıya, yeni ekonomik düzenlemeye, yeni ekonomik saflaşmaya, ekonomik anlamda dizayna paralel bir hukuk sistemi! Tanzim ettiğiniz ekonominin hukukundan bahsediyoruz. Bunun hukukunu yaratacaksınız, bir meşruiyet sağlayacaksınız, hukuk güvencesi sağlayacaksınız. Türkiye'de yaşadığımız süreçte kopan kıyamete, şamataya, her akşam gözümüze sokulan, beynimize şırınga edilen o programlara bir de bu açıdan bakılmalıdır, bu prizmadan, bu perspektiften bakılmadır.

İşte, “Başkanlık Sistemi mi olacak, başka sistem mi olacak? “Sivil mi olacak, çok sivil mi olacak?” “Böyle anti-darbeci mi olacak, anti-militarist mi olacak?” söylemleriyle kafaların iyice karıştırıldığı bir sürece soğukkanlı ve sağlıklı bakmak ve aslında nereye sürüklendiğimizi anlamak zorundayız.

Şimdi “Küreselleşme” deniyor “Büyük Ortadoğu Projesi” deniyor “Genişletilmiş Ortadoğu Projesi” deniyor, Türkiye'ye söyleneni, daha doğrusu Türkiye'den isteneni iyi anlamak lazım: Birkaç cümle ile özetleyebiliriz: “Senin yazılımın eskidi” Hani Windows 2007 var, bir şeyler var, “Ey Türkiye Cumhuriyeti, Ey Türk Halkı, Ey Türkiye Milleti sizin bir yazılımınız var: 29 Ekim 1923, bu yazılım

eskidi, eskidi, eskidi” Kafamıza dan dan vuruyorlar ve bir bilinç karmaşasına yol açıyorlar. “E, ne olacak?” “Yeni bir yazılım lazım” “Peki, bu yazılım ne olacak?” “Bu yazılımda milli kodlar olmayacak, 29 Ekim 1923 duyarlılığı olmayacak, Cumhuriyet, Cumhuriyet değerleri olmayacak, üniter bir yapı olmayacak, ulus bir devlet olmayacak” “Ne olacak?” “Büyük Ortadoğu Projesine göre, seni yeniden tanımladık. Bu tanıma uygun ekonomik yapın var. Bu tanıma uygun siyasi iktidarları tayin ediyoruz, görevlendiriyoruz, ama bu tanıma uygun henüz hukuk elbisesi dikilmedi, potlar var, değişiklikler var, telasını yapmak lazım, astarını dikmek lazım, başka şey lazım. Size sivil söylemli bir sömürge hukuku giydireceğiz, bunu kabul ettireceğiz. Bu tabii anti-darbeci söylemli olacak, anti-militarist söylemli olacak, anti 12 Mart Söylemli olacak, anti 12 Eylül Söylemli olacak. Artık mostralık olmuş birtakım darbecileri yargılıyoruz filan diye piyasaya çıkacağız. Sizi fareli köyün kavalcısı gibi etkileyeceğiz, beyninizi, bilincinizi bulandıracacağız, peşimize takacağız, alkışlarınızı da alacağız, desteklerinizi de alacağız, artık sivil söylemli bir sömürge hukukunu size bayramlık giysi gibi giydireceğiz”

Bütün bu şamatanın, kıyametin aslı, özeti budur. Bu kısmen tanzim edilmiştir, kısmi düzenlemeler yapılmıştır. Senelerce, son birkaç senedir yoğun bir şekilde, kimi tekaüt, mütekait savcılar, mütekait hakimler, mütekait Yargıtay Üyeleri, kimi kerameti kendinden menkul köşe yazarları, kimi tırnak içinde “Aydınlar” ekranlardan ve gazete köşelerinden her gün kafamıza balyoz indirdiler,

işte “Bu Anayasa değişmelidir, sivil Anayasa olmalıdır, şu olmalıdır, bu olmalıdır” gibi toplumun bilincini darmaduman ettiler, gardını düşürdüler. Bu arada da, zaten HSYK Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu, işte yeni yargı kurumlarının düzenlemesi geldi, ama bu gelmeden önce toplum buna kısmen hazırlandı. “Efendim bu statükocu, bu hakimler, bu yargıçlar, bununla hiçbir şey olmaz; bunların değişmesi lazım” “Ne olacak?” “Bunlar resmi ideolojiyi savunuyor, statükocu insanlar, bu yargıçların da değişmesi lazım, bu yargı anlayışının da değişmesi lazım, bu yargı kurumlarının değişmesi lazım”

“Ne gelecek?” “Canım, anti-militarist, sivilci, anti-darbeci insanların gelmesi lazım” E, bunlar getirildi, bu hukuk dernekleri her gün demeç verdi, adliye önünde gösteriler yapıldı, demeçler peş peşe sıralandı, neticede Anayasa Mahkemesi'nin yapısından tutun da, HSYK'ya kadar, Danıştay'a kadar, Yargıtay'a kadar bir sürü değişiklikler oldu. Bu değişiklikler sonrası, bu HSYK'dan sonra da tabii ki hakim tayinleri, savcı tayinleri, adliye ve adaletin tanzimi söz konusu, bu son hızla sürüyor, ama eksik kalan bir şey var:

12 Eylül Anayasası, 1982 Anayasası ne kadar rötuşlansa bile “Bu olmadı, bu uymadı” diyorlar. “Sıfır kilometre lazım, yeniden lazım” diyorlar, Sıfır kilometrenin nedeni de, işte Başkanlık Sistemi'ni getirecek, başka şeyler getirecek, uluslararası sistemin, Avrupa Birliği'nin ve ABD'nin onayını alacak yeni bir Anayasa artık sivil söylemli bir sömürge anayasası olacaktır; bir ulus devletin, bir üniter devletin Anayasasından öte bir şey olacaktır.

İşte, Türk Silahlı Kuvvetleri'ni tanzim etme, başka kurumları tanzim etme, rejim dinamiklerini tanzim etme ve bugünkü ekonomik yapıyla, böyle akort bozukluğunu giderme, onları uyumlulaştırmanın esbabı mucibesi budur.

Yani onun için, kurum düşmanlığı, Cumhuriyet dinamiklerine yönelik bir husumet, bir kin, bir garaz oluşturulmaktadır; bunun dozu da yükseltilmektedir. Şimdi, bugünlerdeki gazetelere baktı iseniz, yeni Anayasadan bahsedilmektedir, bu yeni Anayasa'nın toplantıları yapılmaktadır, birtakım böyle fonlu oluşumlar, fonlu dernekler sürekli böyle Anayasa Toplantıları yapmakta, işte bunun gerekliliğinden bahsetmekte, siyasi iktidar da bu konuda beyanlarını ve düşüncelerini sürekli açıklamaktadır; toplum buna hazırlanmaktadır.

Bütün mesele şudur: Kurtuluş Savaşı'nı yapan Türk Ulusu, Cumhuriyet değerleriyle yaşayan Türk Ulusu, çağdaşlığı, laikliği, demokratik bir düzeni tercih etmiş ve bu konuda yüzyıllık bir geçmişe sahip bir demokrasi tecrübesine sahip Türk Ulusu, sivil söylemli modern köleliği kabul edecek mi? Sürüleşmeyi kabul edecek mi? Yurttaş olmaktan çıkıp, yeniden tebaa olmayı, kul olmayı kabul edecek mi? Mesele budur, mesele sizlerle ilgilidir, bizlerle ilgilidir, hepimizle ilgilidir.

Ben 12 Eylül Anayasası'nın oylamasında referandumda sandık başkanıydım. Bir köye gönderdiler beni, orada ret oyu vermiştim, ama kaderin cilvesine bakın ki bu kadar süre geçtikten sonra, 12 Eylül Anayasası'nı savunacağımı düşünemezdim. Bu tabii tir-

nak içinde söylüyorum “Mevcut Anayasa” 12 Eylül Anayasası değildir artık, değişmiştir, düzenlenmiştir, tanzim edilmiştir, Türkiye Cumhuriyeti'nin Anayasası'dır, Bu Anayasayı ben kendi payıma savunuyorum. Hala bir ulus devletin anayasasıdır, üniter bir devletin ve yapının anayasasıdır. Ben bu düşüncelerle, bunlar tabii ki bana ait düşüncelerdir- ben baromuz adına tekrar sizi saygıyla selamlıyorum, bundan sonraki etkinliklerde yine daha geniş katılımı bir arada olacağımız umuduyla, ben değerli katılımcılara, değerli hocalarımıza kürsüyü terk ediyorum. Hepinize saygılar.

SUNUCU - Cumhuriyet Hukuku ve Kültürü Merkezimizin Sayın Üyesi Avukat Nursen Karacalıoğlu ve panelistlerimizi kürsüye davet ediyorum. Panelistlerimizden Sayın Prof. Dr. Meltem Dikmen Caniklioğlu İzmir'den geldiler, İzmir Ekonomi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku Öğretim Üyesi, Sayın Prof. Dr. Nemci Yüzbaşıoğlu Galatasaray Üniversitesi Rektör Yardımcısı ve Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku Öğretim Üyesi, Yrd. Doç. Dr. Ekrem Ali Akartürk ise Yeditepe Üniversitesi Öğretim Üyesi; şimdi söz Oturum Başkanımız Sayın Nursen Karacalıoğlu'nda.

Av. NURSEN KARACALIOĞLU - Çok değerli Başkanlarım, değerli hocalarım, sevgili arkadaşlarım ve değerli konuklar; İstanbul Barosu Cumhuriyet Hukuku ve Kültürü Merkezi olarak, yani kısa adı CUMER'in düzenlemiş olduğu bu panele önce hoş geldiniz, diyorum. Panelimizin konusu: “Anayasamızın Değiştirilemez Maddeleri ve Başkanlık Sistemi”

Anayasa, bir devletin yönetim biçimini, vatandaşın temel hak ve görevlerini belirtir, devletin temel yasasıdır. Anayasa normlar hiyerarşisinin en üst basamağında yer alır. Her devlet kurumu, Anayasanın ve diğer yasaların tespit ettiği görev ve yetkilere sahiptir. Anayasamızın 11'nci Maddesi: "Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, diğer kuruluşları ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır" şeklinde ifade etmiştir.

Anayasaların değiştirilmesine, değiştirilmesi yasak hükümlerinin konulmasının nedeni, devletin temelinde yer alan ilkelerin güvence altına alma amacına yöneliktir. Bu konuyu uzmanlarına bırakmak istiyorum, ilk olarak konuşmacımız Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku Öğretim Üyesi Sayın Doç. Dr. Ekrem Ali Akartürk'e veriyorum.

Yrd. Doç. Dr. EKREM ALİ AKARTÜRK- Herkesi saygıyla selamlıyorum. Ben konuşmamı, daha çok parti sistemleri ve Başkanlık Rejimi üzerine yapacağım. Dolayısıyla, Anayasa'nın değişmez hükümleri konusunda değerli hocalarım herhalde, o konuya gireceklerdir, bizi aydınlatacaklardır.

Şimdi, Başkanlık Sistemi'ne girmeden önce: Türkiye'deki aslında temel demokrasi problemlerimiz var, bu problemler zaman zaman ülkemizde uygulanmakta olan Parlamenter Rejimle özdeşleştiriliyor yani eğer Parlamenter Rejimde bir istikrarsızlık varsa, eğer Parlamenter Rejimde yürütme yeterince etkin değilse, ya da sık sık Koalisyon Hükümetlerinin bozulması söz konusu olabiliyor-

sa, bu daha çok ülkemizde uygulanan parlamenter sistemden kaynaklanıyormuş gibi bir izlenim yaratılıyor.

Çarpık Temsil Sistemi

Şimdi, genel olarak ülkemizdeki demokrasinin pekişmesinin önündeki engellere baktığımızda, ilk önce ülkemizde uygulanan yüzde 10'luk seçim barajı, bir ulusal baraj söz konusu. Şimdi, burada bizi aslında aldatan da bir şey var: Yüzde 10 aslında göz ardı belki edilebilir bir rakam gibi gözüküyor, fakat aslında bu baraj yüzde 10'luk bir baraj değil.

Peki, yüzde kaçlık bir baraj? Aslına bakarsanız bilmiyoruz, yüzde 99'a kadar gidebilir. Nitekim bu baraj bir seçim barajı olmaktan ziyade bir demokrasi barajı olarak ortaya çıkıyor. Nitekim 2002 Seçimlerinde biliyorsunuz ki oyların yüzde 45'i nereye gitmiştir? Çöpe dahi gidememiştir, çünkü oyların yüzde 45'i bu yüzde 10'luk baraja takıldığı için, diğer partiler arasına paylaştırılmıştır. Bu da bir çarpık demokrasi, çarpık bir temsil, aşkın bir temsil yaratmıştır.

Dolayısıyla, iktidar partisi yüzde 34'lük bir oy oranıyla Meclisin yüzde 65'ini, yani temsilden çok yüksek oranda aslında elde ettiği oydan çok yüksek oranda parlamentoda temsil imkânı bulmuştur. Şimdi, bizim Anayasa'mızda da "Temsilde Adalet İlkesi" ön plandadır, ama bir bakıyorsunuz. Böyle bir adaletsizlik var, yüzde 45 oy temsil edilemiyor; bunun üzerine ikinci bir temsilde sorun: Kadınların temsil sorunu. Bizim parlamentomuzda ortalama yüzde 9 kadınların temsili, yani toplumun yüzde 50'sini oluş-

turan kadınlarımızın, parlamentoda temsili ortalama yüzde 9.

Şimdi, kuvvetler ayrılığı bunun üzerine bir de parlamentoya gidecek milletvekilleri adaylarının, parti liderleri tarafından tespit edildiğini ortaya koyduğunuzda o zaman şöyle bir manzarayla karşılaşılıyor. Biz hani, “Yargı bağımsız değil, yargı giderek güç kaybediyor” diyoruz ya, aslında ortaya çıkan manzara bize şunu gösteriyor: Türkiye’de her şeyden önce bir hükümet sistemi probleminden ziyade, her şeyden önce bir demokrasi sorunu var, bir temsil sorunu var ve en çok aslında kan kaybeden organ da Millet Meclisi, yasama organı ve Türkiye’deki çeşitliliğe bakın, Türkiye’deki tartışmalara bakın, bunun parlamentoda karşılığını bulamazsınız, yansımaları bulamazsınız. Birileri bir yerden emir verir -Nitekim Başbakanımız İspanya’dan dedi ki: Türban çıksın, Anayasa değişikliği yapılsın- iki gün, üç gün sonra Anayasa değişti.

Şimdi, biz buna ne diyoruz? Biz buna diyoruz ki: “Kuvvetler ayrılığı Türkiye’de varmış gibi yapıyoruz” Yüzde 10 ne kadar masumsa bu anlamda, çünkü bunlar hukuksal ifadeler, ama aynı zamanda olayı masumlaştıran ifadeler “Yüzde 10 barajı”

Demokratik Meşruiyet

Şunu söyleyeyim: yüzde 10 barajı -hiç de teorik değil- 10 tane parti düşünün, her bir parti yüzde 9.9 oranında oy alsın; yüzde 99 oy çöptedir ve daha sonra yani parlamentoya kim gidecek belli değil seçimler sonucunda böyle bir şeyle karşılaşsak. Yüzde 60, yüzde 70 oy da çöpe gidebilir, ama niye gitmiyor? Çünkü seçmen bakıyor, diyor

ki: "Eğer ben bu partiye oy verirsem, benim oyun heba olacak" hiç istemediği bir partiye oy verebiliyor. Bir de çarpık, aşkın temsile böyle hareket eden seçmenleri topladığınızda, o zaman parlamentonun temsil gücü, gerçekten Türkiye'de vahim ölçüde sınırlıdır. Onun için, işte "Ne var?" diyorlar, "Yargıçları parlamento seçsin, niçin parlamentoya güvenemiyorsunuz?"

Şimdi, bu ülkede yargının demokratik meşruiyetini sorgulayanlar, maalesef parlamentonun demokratik meşruiyetini sorgulamıyorlar. Yüzde 10 barajı, yüzde 60, yüzde 70, yüzde 80, hatta yüzde 90 oranında eğer temsili engelleyebiliyorsa, eğer kadınsız bir parlamento burada söz konusuysa, parlamentonun, asıl demokratik meşruiyeti olması gereken parlamentonun, burada hiçbir şekilde gerekli, yeterli, demokratik temsili sağlayamadığını görüyoruz.

Onun için bizce devletin fonksiyonlarını oluşturan üç erk içerisinde, kanımızca en fazla kan kaybeden parlamentodur; parlamentonun temsili gücüdür. Bu temsili güç, özellikle parti liderleri tarafından, milletvekili adayları tek tek belirlenerek, adeta atanaarak yapılıyor.

Katılımcı Demokrasi yok

Şimdi, temsildeki bir başka problem, bir başka görünüm de, seçmenle vekili arasında yaşanmaktadır. Artık günümüzde, temsil ilişkisi seçmenle milletvekili arasında olmaktan çıkmıştır. İstanbul'da baktığımızda kim, hangi milletvekilini seçiyor? Bunu bilmiyoruz, milletvekillerinin adlarını dahi bilmiyoruz. Çünkü milletvekili sayısı, mil-

letvekili adayı fazla ve ülkemizde Dar Bölge Seçim Sistemi de olmadığı için, biz kimi seçiyoruz ve daha sonra kimden hesap soracağız? Bunu bilmiyoruz. O zaman biz neyi seçiyoruz? O zaman parlamento neyi temsil ediyor? Bunları ortaya koymak lazım.

Biz milletvekili filan seçmiyoruz ve parlamentoda oturanlar, bizi temsil etmiyorlar; reel boyutu olayın bu. Peki, kimi temsil ediyorlar? Biz partileri seçiyorsak eğer, parlamento da partileri temsil ediyor. Peki, partiler kimi temsil ediyor, halkı mı? Hayır, partiler de parti liderlerini temsil ediyorlar.

Şimdi, dolayısıyla Türkiye'deki demokrasi delegasyoncu bir demokrasi, yani biz partilere açık bir çek veriyoruz "Siz" diyoruz, "Bu oyunu kendi aranızda oynayın, bizi karıştırmayın" Aslında bunu biz de demiyoruz, böyle demiyoruz, ama bunu böyle söylemek zorunda kalıyoruz, mecbur kalıyoruz ve bu demokrasi dolayısıyla, katılımcı bir demokrasi değil. Bu demokrasi çoğunlukçu demokrasi bile değil, bakın çoğunlukçu demokrasi olabilmek için, iyi kötü yine bir temsilinez olması lazım; bu demokrasi delegasyoncu demokrasi.

Siyasal Denetim

Yine, Türkiye'deki sorunlardan bir tanesi de "Hukukun üstünlüğü ve yargı bağımsızlığı" konusunda ortaya çıkıyor ve özellikle HSYK'nın yapısı. Yürütme organı -biraz sonra oraya da geleceğim- "Kuvvetler ayrılığı bunlardan bir tanesi demiştim" yargıyı da belki o bağlamda değerlendirmek lazım. Artık "Kuvvetler ayrılığı" diye bir şey maalesef kalmamıştır. Niye kalmamıştır? Şimdi, bir sistem düşünün: Bu sistemde yürütme kim-

lerden oluşur? Cumhurbaşkanı, Başbakan, Bakanlar Kurulu. Peki, Parlamento? Milletvekillerinden oluşuyor, yani biri yasama organı Meclis, öbürü yürütme organı Cumhurbaşkanı, Bakanlar Kurulu.

Peki, normalde kuvvetler ayrılığı olması gereken, yasama ve yürütme arasında olması gereken kuvvetler ayrılığı bugün var mı? Sistemin kendisi buna izin vermiyor. Bakın: Kanunlaşan yasa tasarılarının yüzde 80'i hükümet kanadından geliyor, dolayısıyla yasama inisiyatifi bugün parlamentoda değil ve meclisteki denetim işlemiyor; hiçbir şekilde siyasal denetim söz konusu değil.

Şimdi, eğer parlamentodaki üyeler, aynı zamanda yürütmedeki üyelerse, yani bir başbakan bir yürütmenin üyesi oluyor, aynı zamanda bir partinin siyasi lideri ve aynı zamanda milletvekili; yasa yapıyor, öbür taraftan yasayı uyguluyor. Bakanlar, aynı zamanda yasama organı içerisinde, milletvekili statüsünde ve aynı zamanda da yürütme kuvveti içerisinde. Şimdi, dikkat ederseniz böyle bir ayrılık gerçekte yok, yani yasama ve yürütme ayrılığı aslında sadece bir hukuki varsayımdan ibaretmiş gibi gözüküyor.

Başkanlık Rejimi

Peki, biz niçin yasama-yürütme ayrılığı diyoruz? Bu korku nereden geliyor? Niçin yasamayla yürütmeyi ayırmışız? Ta mutlak monarşilerden itibaren. Bu mutlak monarşinin yetkilerini sınırlamanın incelikli bir yolu olarak öngörülmüş; krala denmiş ki: "Sen dur. Sen sadece yasaları yürüt, ama yasa koyma işlemini parlamento yapsın" ve böylelikle kral, mutlak monark kendi yetkileri-

ni paylaşmak durumunda kalmış. Zamanla parlamentolar temsili güç kazandıkça, kral-lar güç kaybetmeye başlamış ve bugünkü sembolik yetkileriyle sınırlı kalmışlar.

Şimdi, o açıdan baktığımızda öyle bir güç ki yasama ve yürütme gücü tek bir partide, tek bir iktidarda toplanıyor; bir parlamenter hükümette toplanıyor ve o parlamenter hükümet diyor ki: “Başkanlık rejimini istiyoruz” şimdi, bu çok ilginç bir durum, yani bunun üzerinde gerçekten iyi düşünmek lazım. Bu ihtiyaç nereden kaynaklanıyor? Yasama gücü elinde, yürütme gücü elinde ve niçin başkanlık sistemi isteniyor?

Şimdi, biz tabii “Başkanlık” deyince hemen aklımıza Amerika Birleşik Devletleri geliyor, ama şurası da soru işareti: Acaba biz “Başkanlık sistemi” deyince Amerika’yı anlıyoruz, ama Türkiye’de başkanlık sistemini dillendirenler hangi başkanlık rejiminden bahsediyor?

Hakim Parti Sistemi

Eğer Amerika’dakinden gerçekten bahsediyorlarsa ki bu son derece nayif bir anlayış olur herhalde, orası da çünkü demokratik bir ülke, demokratik bir ülkenin sistemi, ama eğer Orta Amerika’daki başkanlıkçı, diktatörlüklerle yönetilen bir sistemden bahsediliyorsa, Türkiye’nin vay haline, bugünleri de ararız, diye düşünüyorum o zaman. Çünkü bugünkü sistem, aslında baktığınız zaman Türkiye’deki en büyük problemlerinden bir tanesi, sistemin hem aksak işliyor olması, ama bu aksaklık tercih edilen hükümet sisteminden kaynaklanmıyor, bu aksaklık bizim ülkemizin sosyolojik yapısından ve parti sis-

teminden kaynaklanıyor.

Şimdi, bir demokrasi düşünün: Bu demokrasi ya gerçekten katıksız, otoriter, çoğunlukçu bir siyasal iktidar yapısı ortaya çıkarıyor, ya da birbiriyle uzlaşmaz, anlaşamaz koalisyon yapıları ortaya çıkarıyor. Şimdi bakalım: 1950-60 arası: Sistem "İki Partili Sistem" adı altında, aslında hakim parti sistemidir. Neden? Çünkü 1950'de Demokrat Parti var, 54'de Demokrat Parti seçilmiş, 57'de Demokrat Parti, 60'da seçim olsaydı kuvvetle muhtemel yine Demokrat Parti olacaktı. Şimdi, böyle bir sistemde, demokrasiyi, zaten kuramazsınız ki hangi ülkede olursa olsun. Hakim parti sistemi, Tek Parti Sisteminin yumuşatılmış, etrafa başka partiler serpiştirilmiş bir hali.

Hep Aynı Zihniyet

Daha sonra bakıyorsunuz işte, 60'lardan sonra bir Koalisyon Dönemi söz konusu, 80 sonrasına bakıyorsunuz 93'den itibaren yine 2002'ye kadar bir koalisyon dönemi, 2002'den sonra yine bir hakim parti sistemiyle karşı karşıyayız. Hakim parti sistemi ne demek? Çok partili bir sistem var görüntüde, ama diğer partilerin iktidara gelme şansı teorik; yani seçimlerin sonucu aşağı yukarı belli, işte bu Türkiye'nin en büyük şanssızlığı.

Demokratik memleketlerde, demokratik ülkelerde bir politik yapı var, bu genelde "Sağ ve Sol" olarak isimlendirir, "Sol" gelir "Sağ" gider, karşılıklıdır; bir seçim dönemi veya iki seçim dönemidir. Dolayısıyla, toplumsal bir denge sağlanır. Şimdi, Türkiye'ye baktığınızda böyle bir denge yok, Türkiye'de aslında hep aynı zihniyet yönetmiş 50'den

beri; baktığınızda bunlar tek parti, isimleri değişebilir, ama tek parti olarak, zihniyet olarak söylüyorum “Aynı zihniyet” bunu görüyorsunuz. Mesela, Sayın Başbakan genelde CHP’yi eleştirecek, nereye gidiyor? 1940 öncesine gidiyor, neden? Çünkü CHP 1950’den beri 60 yıldır iktidara gelememiş, sebebi bu. Dolayısıyla, politik alternans gerçekleşmediği için, toplum hep aynı çoğunluğun elinde yoğunluyor.

Şimdi, biz bunu “Efendim, bu Parlamenter Rejim böyle” diyemeyiz, yani ülkedeki parti sistemi hastalıklarını, hangi hükümet sistemini getirirseniz getirin, bu hastalıkları oraya taşıyacaktır, ama ikisi arasında bir fark yok mu? Var, bu hastalıklar parlamenter rejimde yine ılımlı şekilde çözülebilir, ama başkanlık rejiminde bu çok sert, içinden çıkılmaz komplikasyonlara yol açabilir. Bu hükümet istikrarsızlığını bırakın, siyasal rejimin kesintiye uğramasına neden olabilir. Çünkü Amerika’da katmerli bir yönetim sistemi var, bir kere “Parti Hükümeti” diye bir şey yok; orada partiler serbest partiler, bizdeki gibi parti başkanı elini masaya vurduğunda milletvekillerini yönetemez.

Bizim sistemimizde mesela, İngiltere’ye karşılaştırılır- İngiltere bugün koalisyonlarla yönetiliyor, hiç siz orada duydunuz mu? “İngiltere artık koalisyonlarla yönetiliyor, başkanlık sistemi arıyor, Başkanlık Sistemi getirecek” Hayır, koalisyonlar bugün, Almanya’ya bakalım: Almanya’da sürekli koalisyonlar var. İngiltere 65 seneden sonra, tekrar koalisyona geçti “Muhafazalarla Liberraller” Pekâlâ koalisyonlarla da ülkeyi çok güzel yönetebilirsiniz.

Bizim dönemimizde mesela, 1995 Anayasa değişiklikleri ki çok demokratik, mükemmel Anayasa değişiklikleri, 2001 Koalisyonlar Döneminde gerçekleştirildi ve dikkat edin koalisyonlar döneminde bir daha rahat, çünkü iktidar daha çoğulcu. Başka partiler de olduğu için, toplum daha rahat. Evet, bir takım problemler olabilir, demokratik problemler, ama böylesine tek taraflı bir baskı bu dönemlerde söz konusu olmuyor.

Onun için günümüzde özellikle kuvvetler ayrılığı üzerinde durmak lazım ve buradan ben yargının bağımsızlığını çıkarıyorum; çünkü kuvvetler ayrılığı artık bir yanılısama. Sebebi de şu: Yasama ve yürütme tek parti olgusu, siyasal parti olgusu nedeniyle tek bir elde, tek bir beyinde birleşmiş durumda, yani yasama aynı zamanda yürütmeye de hakim, çünkü yürütme yasamanın içerisinde çıkıyor Türkiye'de baktığınız zaman. O zaman, günümüzde kuvvetler ayrılığı artık iktidar ve muhalefet ayrılığı olarak ortaya çıkıyor; bunun birinci sonucu bu, bu şekilde işliyor.

Yargı Bağımsızlığının Önemi

İktidar ve muhalefet ayrılığı olarak işlenmesi de güzel, ama bu arada denge olması lazım, yani iktidarla muhalefet arasında bir orantı olması lazım, bir alternans olması lazım; yani zaman zaman muhalefetin de iktidara gelebilme imkanı olması lazım.

İkincisi de, artık günümüzde yasama ve yürütme arasında bir ayrılık olmadığına göre; bunu kabul etmek lazım, yani varmış gibi hareket edemeyiz, o zaman kuvvetler ayrılığının asıl anlamı günümüzde, yargı bağımsızlığıdır. Yargının bağımsızlığı o kadar

çok önem kazanmıştır ki yasama ve yürütme aramızda muazzam bir kaynaşmanın olması, bütünleşmenin olması, daha güçlü bir yargıyı gerektirmiştir. Dolayısıyla, önümüzdeki dönemde özellikle Türkiye, yargının bağımsız olmayışından kaynaklanan bir dizi sorunu, belki daha şiddetle yaşayacaktır. Evet, teşekkür ederim sabırla dinlediğiniz için.

OTURUM BAŞKANI - Teşekkür ediyorum, sözü de Sayın Prof. Dr. Meltem Dikmen Caniklioğlu'na veriyorum. Kendilerini de tanıtırlarsa sevinirim.

Prof. Dr. MELTEM DİKMEN CANIKLI-OĞLU - 9 Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğretim üyesi iken 16 Mart 2011 tarihi itibarıyla emekli oldum, 17 Mart 2011 tarihinde de İzmir Ekonomi Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde öğretim üyesi olarak göreve başladım. Bugün de huzurunuzda bulunmaktan onur duyuyorum, hepimizi saygıyla selamlıyorum efendim.

Bugünkü oturum için tespit edilen konu: "Başkanlık Hükümeti Sistemi ve Anayasa'nın Değiştirilemez Hükümleri." Aslında iki konu kendi içinde son derece kapsamlı açıklamalar gerektiriyor, gönül arzu ederdi ki ikisi farklı toplantılarda konuşulsun, fakat mademki buradayız ve konu bu şekilde belirlenmiş, ikisi hakkında da bir şeyler söyleyeceğiz tabii ki.

Türkiye'de yeni bir anayasa yapılması konusunda son derece hararetli tartışmalar yapılıyor ve bunlar önümüzde 11 gün sonra yapılacak genel seçimler var, genel seçimlerden sonra şekillenecek parlamento tablosuna göre, yeni bir anayasa yapacak

mıyız, yapmayacak mıyız? Ayrıca da bu yeni anayasanın içeriğinde neler olacak? Yani Başkanlık Hükümeti Sistemiyle ilgili tartışmalar, bu anayasa yapım aşamasında nasıl sürecektir ve anayasaya nasıl yansıtılacaktır? Bu konuda tam bir belirsizlik var. 12 Haziran Seçimlerinin, ben Türkiye'de cumhuriyet tarihimiz içinde yapılan herhangi bir seçimden biri olduğunu düşünmüyorum; 12 Haziran itibarıyla Türkiye bir duvarın dibindedir, bir duvara dayanmıştır ve Türkiye 12 Haziran 2011 itibarıyla kaderiyle yüzleşecektir.

Anayasa Hukuku ve Siyaset

Burada, Anayasa Hukukçusu kimliğimle bulunuyorum; sağımda da benim doktora tez danışmanım ve bütün akademik hayatımda önünde bulunduğum hocam, Prof. Dr. Necmi Yüzbaşıoğlu var, beni bağışlasınlar, biraz da siyasi bir terminoloji kullanmak durumundayım. Anayasa Hukukçusu bilimsel kimliğimle pür bir Anayasa Hukuku konuşmak isterim, ama bu durumda hem kendimi kandırmış, hem de sizleri kandırmış olurum, öyle düşünüyorum. Çünkü Türkiye'de Anayasa Hukuku sorunları, siyasetin içinde şekilleniyor ve siyasi aktörler tarafından şekillendiriliyor.

Dolayısıyla, biz kuramsal anayasa hukuku konuşmuyoruz, bir anayasa hukukunun araçları olarak, anayasayı, anayasacılığı ve bu araçları elinde malzeme olarak kullanacak ekipler olarak, siyasi iktidarları, muhalefeti, siyasi aktörleri konuşuyoruz; bu yüzden de biraz samimi olmamız gerekiyor. Bütün bu tartışmaların, aslında Türkiye için ne demek olduğunu, ne anlama geldiğini biraz daha açık bir sözle konuşmak gerekiyor; ben o

yöntemi kullanacağım izin verirseniz bugün.

Şimdi, önümde Başkanlık Hükümeti Türkiye'nin gündemine ne zaman girdi, ne sebeple girdi ve Başkanlık Hükümeti Sisteminin Türkiye için bir model tercihi olarak alınmasının sebepleri nelerdir? Siyasiler bu konuda neler söylemişler? Bununla ilgili bir araştırma yaptım.

Siyasilerin Görüşü

İlk iş olarak Turgut Özal 1987'de başbakanlığı döneminde, "Cumhurbaşkanı'nın halk tarafından seçilmesini daha demokratik görüyorum. 1982 Anayasası'na göre Cumhurbaşkanı'nın epey geniş yetkileri var ve Cumhurbaşkanı da ona göre bu yetkileri kullanabilmek için, daha güçlü bir şekilde kendini hissetmelidir ve bunun için de halk tarafından seçilmesi daha uygun olur ve dikkat edilirse" diyor, "Bir Başkanlık Sistemi'nden değil, Cumhurbaşkanı'mıza mademki yetkiler vermişiz, ağırlık Cumhurbaşkanı'nda; bu yetkilere uygun bir konum kazandırılmasını Cumhurbaşkanı'na teklif ediyorum" diyor Turgut Özal 1987 yılında.

Süleyman Demirel 1 Ekim 1999'da Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Yeni Yasama Yılı Açış Konuşmasında "Cumhurbaşkanı iki turlu seçimle halk tarafından seçilmiştir, bunun birtakım mahsurları vardır, ama maksadımız eğer demokrasiyi güçlendirmekse, demokrasinin kurumlarına daha çok otorite kazandırmaksa, mutlaka halkın rızasına ve yetkisine Cumhurbaşkanlığı makamı bırakılması gerekir" diyor.

2004'de Cemil Çiçek konuyu tekrar gündeme getirmiş, Avrupa Birliği'nin 2004 Tür-

kiye İçin İlerleme Raporunda yüzde 10 barajına yönelik olarak getirmiş olduğu eleştirilerle ilgili bir konuşma yapıyor ve orada diyor ki: “Baraj istikrarı korumak için Türkiye’de öngörülmüştür, ama eğer bundan vazgeçilmesi düşünülecekse, istikrarın sistem sorunu çözülerek korunması gerekir” diyor ve “Bunun için de, öncelikle Başkanlık Sistemi’nin tercihi gereklidir” diyor.

Sonra baktım, 31 Mart 2011 tarihi itibarıyla Başbakan “Bu konuyu seçimden sonra referanduma götürmeyi düşünüyorum” demiş, 18 Nisan 2010 tarihi itibarıyla “Sistemin daha rahat çalışması için, Başkanlık Sistemi’ne sıcak bakıyorum. Sistemin rahat çalışması ve verimli neticeler alınması noktasında ABD’deki uygulamaya bakılabilir” demiş ve Başbakan kendince Başkanlık Sistemi’nden ne anladığını da şöyle ifade etmiş; “Başkanlık Sistemi’nin en önemli özelliği, orada kongreye parlamento çok daha etkili hale gelecektir, ama şu anda durum pek öyle değil; görüyorsunuz 411 çıkıyor, ama 411’in aldığı karar, atanmışlar tarafından oluşmuş bir kurumda önu kesiliyor. Ondan sonra biz Türkiye’de usulden mi yoksa esastan mı inceler? Onun tartışmasını yapıyoruz. Türkiye bizim, bir defa bu paradigmadan kurtarmamız gerekiyor, gerçek anlamda kuvvetler ayrılığı orada var, bunu başarmak suretiyle çok daha isabetli ve çok daha süratli bir kalkınmayı Türkiye yakalayacaktır. Hak ve özgürlükler noktasında şu anda ABD herhalde bizden daha ileri bir ülke, bunu da yakalamakta fayda var” diyor ve nihayet Başbakan’ın dilinden, Türkiye için başka hükümet sistemi arayışlarını, ABD’deki Baş-

kanlık Hükümeti Sistemi noktasına getirildiğini hissetmiş gibi oluyoruz. Fakat ben onun konuşmalarından şu sonucu çıkartıyorum:

Bir, Türkiye ile Amerika Birleşik Devletlerini karıştırıyor, iki Amerika Birleşik Devletleri'nde başkanlık hükümeti sisteminin nasıl işlediğini bilmiyor, üç Türkiye'de kendi istikrarsızlığının, yarattığı siyasal istikrarsızlığın nedenini parlamenter hükümet sistemine bağlıyor. Yani Ekrem Bey'in çok güzel bir şekilde ifade ettiği gibi, parlamenter hükümet sisteminin aslında ne olduğunu ve siyasi partilerin bu sistemde yarattığı deformasyonu da bilmiyor. Belki bunu söylememem gerekiyor, ama hakikaten Hüseyin Bey'in de açış konuşmasında belirttiği gibi, çok kapsamlı konuları tartışıyoruz, çok geniş konuları tartışıyoruz ve bu kapsamlı konuların hem politik alt yapısı çok geniş, hem de uygulamaya yönelik çok farklı örneklerle, çok farklı tecrübelerle çeşitlenmiş konulardır bunlar.

Başbakan'ın 8 yıllık iktidarı döneminde, iktidarının önünü kesen çeşitli hukuki faktörlere öfkelenerek veya Türkiye Cumhuriyeti Devletinin egemen kurumlarını içselleştirememiş olmasından kaynaklanan sübjektif kanaatlerle eleştirilerinden yola çıkarak, Başkanlık Hükümeti Sistemi'nin Türkiye için bir tercih olarak kullanamayız. Çünkü sorun Türkiye'nin cumhurbaşkanının halk tarafından seçilip seçilmemesi sorunu değildir. Çünkü sorun, Türkiye'de hükümet istikrarının olup olmadığı sorunu da değildir. Turgut Özal'ın Başkanlık Sistemini gündeme getirdiği tarihte, Süleyman Demirel'in Başkanlık Sistemi'ni önerdiği tarihte, haki-

katen koalisyonlarla şekillenen bir hükümet yapısı ve nispeten bir rejim istikrarsızlığı vardı Türkiye'de -ama yine Ekrem Bey'in ifade ettiği gibi- parlamenter rejimler içinde koalisyonlar çözümdürler ve anayasa koalisyonların nasıl çalışacağı konusunda, tıpkı tek parti iktidarının nasıl hükümet edeceği konusunda olduğu gibi, ayrıntılı hükümler içermektedir.

Demokratik Siyasi Kültür

Zaten bizim anayasamızda, rasyonelleştirilmiş parlamentarizm uygulamalarına zemin teşkil eden bir anayasadır, yani son derece ayrıntılı bir şekilde, bu sistemde yasama ve yürütme ilişkilerinin nasıl yürüyeceğini, yasama ve yürütme arasında herhangi bir ihtilaf vuku bulduğunda, bu ihtilafın hangi kurumsal mekanizmalar aracılığıyla çözüleceğini çok ayrıntılı bir şekilde belirtiyor.

Parlamenter Sistem, yasama ve yürütme gerilimine çözüm üretebilen bir sistemdir ve zaten, tek tip bir parlamenter hükümet sisteminde uygulaması yoktur, dünyadaki parlamenter hükümet sistemi uygulamalarına baktığımızda, her anayasanın kendisine göre çok farklı çözüm mekanizmaları bulunduğunu görüyoruz. Bunun için denir ki: "Parlamenter hükümet sisteminin işleme için bir anayasaya değil, iyi işleyen siyasi partilere ve uzlaşma geleneğinin yerleştiği bir demokratik siyasi kültüre ihtiyaç vardır. Bu demokratik siyasi kültür yerleşmişse, Parlamenter Hükümet Sisteminin işleyişine ilişkin birtakım ayrıntıların anayasada unutulmuş olmasının çok da önemi yoktur" Fakat bugün Türkiye'nin bütün sorunları, san-

ki mevcut hükümet sisteminden kaynaklanıyormuş gibi bir algı yaratılıyor ve o algı üzerinden de Türkiye’de bir sistem arayışı telkin ediliyor Türk Toplumuna ve sonra da deniliyor ki: “Halkın seçtiği bir cumhurbaşkanı, demokratik meşruiyet açısından daha güçlü olacaktır, ayrıca hükümet istikrarsızlığına da kesin bir çözüm olacaktır ve istikrar sürsün, Türkiye büyüsün” söylemimize de çok iyi bir destek olacaktır. bu nedenle -bu son cümleyi ben uydurdum, şu sloganları İstanbul’a geldiğimden beri sürekli duyuyorum- demek ki istikrar var, o zaman niçin istikrar için başkanlık hükümeti sistemi istiyoruz? Türkiye’de 8 yıldır tek parti çoğunluğu iktidardadır ve 8 yıldır Türkiye’de istikrarlı bir hükümet vardır, ama siyasi istikrar eğer kastediliyorsa, hükümet istikrarı ile siyasi istikrar eş anlamlı kavramlar değildir.

Sistem Sorunları

İstikrarlı hükümetlerin siyasi istikrarsızlıklar yarattığı görülmüştür, bugün Türkiye buna örnektir. Tarihinin en istikrarsız dönemini yaşamaktadır Türkiye. Cumhuriyet rejiminin temel kurumları tartışmaya açılmıştır, cumhuriyet rejiminin anayasal işleyişine ilişkin olarak getirilen kurallar hazmedilememektedir ve bu nedenle çok yoğun bir çekişme, çatışma ortamı yaşanmaktadır Türkiye’de; bu nedenle, Türkiye’de bugün siyasi istikrarın olduğunu söyleyebilmek, son derece zor.

Başka bir şey daha söylenmiş, bu alıntılarla gidiyorum, ama bunların Türkiye’deki sistem değişikliği tartışmalarını şekillendirdiğini düşündüğüm için, siyasiler ne demek istiyor

ve bizim onu nasıl yorumlamamız gerekiyor? Noktasında cevap geliştirebilmek için bunlardan bahsetmek gerektiğini düşünüyorum.

Özetle demişler ki: “Türkiye mevcut sistemle idare edilemiyor, hızlı kararlara ihtiyaç var; bu da başkanlık sistemiyle mümkündür, istikrarlı ve etkin bir yürütme için başkanlık sistemine ihtiyacımız var” Sorunun burada bir boyutu daha ön plana çıkıyor. Türkiye’de şu anda gösterilen sistem sorunları, mevcut hükümetin hızlı karar alamamasından mı kaynaklanmaktadır, doğru karar alamamasından mı kaynaklanmaktadır?

Yine Ekrem Bey’in söylediği gibi bu iktidar yasama çoğunluğuna sahiptir, hem yürütme tekeline sahiptir, dolayısıyla parlamenter hükümet sistemi içinde, sen-ben-bizim” olan ekibi, istediği gibi at koşturmaktadır bu siyasi arenada. Dolayısıyla, Türkiye’de hükümet istikrarsızlığı sorunu yoktur, iddialara göre Türkiye’de daha önümüzdeki birkaç dönem boyunca da hükümet istikrarsızlığı sorunu görülmeyecektir. Buna rağmen niçin istikrar ekseninden Türkiye’de başkanlık hükümeti sistemi gündeme getiriliyor? Bunun tartışılması gerekiyor.

Türkiye’de doğru karar alamamaktan kaynaklanan bir siyasi istikrarsızlık sorunu var. Parlamenter hükümet sistemi içinde doğru kararların, mümkünse hızlı alınabilmesi koşuluyla siyasi istikrar sağlanır, bu hükümet hızlı kararlar alabilmektedir. Son 8 yılda ne kadar hızlı kararlar alabildiğini hepimiz gördük, bir gecede 30-40 tane kanunun çıkabildiği, anayasa değişikliklerinin çok kısa süreler içinde oldu-bitti yöntemleriyle referandumla-

ra taşınabildiği bir ortamda, hükümetin hızlı karar alamadığını iddia edemeyiz, ama siyasi istikrar açısından önemli olan sorun, hükümet doğru kararlar alamamaktadır.

Korku Altında

Doğru kararlar alamadığı için Türkiye rejim sorunu ile karşı karşıya gelmiştir. Türkiye doğru kararlar alamayan bir iktidarın yönetiminde, Cumhuriyet'in temel kurumlarını tartışır olmuştur. Bugün, 1 ay sonra Anayasa değişikliği konusuna geleceğiz -süremi de iyi kullanmak istiyorum, anlatamadığım bazı şeyleri, sorularınızın eğer olursa cevaplarında verebilirim, belki- doğru kararlar alınamıyor Türkiye'de. Anayasa değişikliği için de şimdi biz neyi konuşuyoruz? Cumhuriyet Türkiye'sinin tartışmadığı temel ilkeleri konuşuyoruz. 1982 Anayasası bir darbe anayasasıdır doğru, yapıldığı dönem itibariyle içerik açısından çok da haklı eleştirilerle karşılaşmıştır, ama yüzde 93.2 ile kabul edilmiş bir Anayasa'dır.

Hangi şart altında olursa olsun, yüzde 93.2'nin kabul ettiği bir Anayasa, Haziran 2011 tarihi itibariyle "Darbe Anayasası" olarak niteleniyorsa, bu çok da samimi değildir, çünkü bugün yeni yapılması düşünülen Anayasada da aynı problemler var. Terörle, şantajla, halkı köşeye sıkıştırıyorsunuz, 15 Haziran tarihi itibariyle kopacak kanlı bir savaş tehdidiyle halkı korkutuyorsunuz, sindiriyorsunuz ve ondan sonra halktan bu savaştan kaçınmak için, önüne dayanan Anayasayı kabul etmesini istiyorsunuz. Burada pek çok hukukçu var. İktidar ve gabin hukukta iradeyi sakatlayan nedenlerdir. Zor

durumda, zor altında kalan bir kişiye hukuki bir işlem yaptırırsanız, bu yok hükmündedir, korkutarak bir kişiye hukuki işlem yaptırırsanız, bu yok hükmündedir.

Türkiye 12 Eylül koşullarından daha çok korkmaktadır artık ve korkacağı sebepler çok daha çeşitlidir, çok daha zengindir. Öncelikle devletin ayağının altından kayma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Terörün ne zaman ne şekilde can yakacağına şaşkınlığı içindedir. Böyle bir topluma, anayasayı dayattığınız zaman, bu toplum anayasayı yüzde 100 çoğunlukla dahi kabul etse, 12 Eylül Anayasası kadar meşru olabilir ancak, daha fazla meşru olabilmesi mümkün değildir. Bir de bu anayasada değiştirilemez hükümleri tartışmaya açıyoruz.

Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir ve geleneksel olarak “Bunu kabul ediyoruz, haydi bu anayasada kalsın” lütfediyorlar, “Ama bunun dışında ikinci ve üçüncü maddeler üzerinde oynanabilir ve anayasa değişiklikleri de, değiştirilemez hükümler üzerinde yapılacak bu değişiklikler de, normaldir” deniliyor.

Tali Kurucu İktidar

Bakıyorsunuz, Anayasa Mahkemesi Hazi-
ran 1970 tarihi itibarıyla, anayasanın değiştirilemez hükmünün, anayasa değişikliklerinin esas açısından denetlenebileceği konusunda, açık bir gerekçeli karar vermiş, orada diyor ki: “Cumhuriyet, sadece bir sözcükten ibaret değildir”

Cumhuriyet sözcüğünü Anayasa’da muhafaza edeceksiniz, ama o Cumhuriyetin niteliğini oluşturan tüm unsurlar üzerinde,

istediğiniz gibi oynayarak, bu Cumhuriyeti Anayasa'nın öngörmediği, tanımlamadığı başka bir niteliğe kavuşturacaksınız; Anayasa Mahkemesi buna göz yummaz.

Ben gerekçeyi mealen ifade ediyorum, ama gerekçede kullanılan mantık bu, deniyor ki: "Bu nedenle, Anayasa değişiklikleri esas açısından denetlenebilmelidirler" evet, Anayasa değişiklikleri esas açısından denetlenebilmelidir, ayrıca da Anayasanın değiştirilemez hükümlerine, Anayasada kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin niteliklerini ortadan kaldıracak şekilde yapılan bir müdahale de, asla kabul edilemez.

Tali kurucu iktidarlar, anayasanın değiştirilemez maddeleri üzerinde oynayamamalıdır. Çünkü adı üzerinde, tali kurucu iktidar Anayasayı değiştirme yetkisini, Anayasadan almıştır ve anayasada kendisine gösterilen kurallar içinde bu yetkiyi kullanabilir ancak. "Yeni bir Anayasa yapıyorum" diye yola çıkan bir iktidarın yapacağı şey, yeni anayasayı yapmak değil, Anayasa üzerinde kapsamlı veya kısmi birtakım değişiklikler yapmaktır.

Cumhuriyet Anayasacılığı

Bu nedenle, hangi sayısal çoğunlukla iktidara gelmiş olursa olsun, 12 Haziran 2011 tarihi itibarıyla iktidar yetkilerini alacak bir siyasi ekibin, anayasanın değiştirilemez hükümlerine müdahale edebileceğini düşünmüyorum; eğer müdahale ederse, bu zaten hukuk ortamında ve hukuki şartlar içinde cereyan edecek bir süreç olmaz. Eğer yeni Anayasa aynı zamanda bir devleti kuracak bir belge ise, bu yeni devletin kuruluşunu ne zaman, nerede, nasıl kararlaştırıldığı yo-

lunda tam bir belirsizlik vardır. Biz Türkiye Cumhuriyeti'nin yurttaşlarıyız ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yurttaşları olarak kalabilmenin güvencesi olarak da, 1982 Anayasası'nın ve diğer Anayasaların, önceki anayasaların "Cumhuriyet Anayasacılığı" konusunda getirmiş olduğu teminat altında yaşıyoruz; bundan feragat edemeyiz.

Dolayısıyla, "Türkiye Devletinin dili Türkçedir, Türkiye ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür" diye başlıyor Anayasanın 2'inci Maddesi, niçin bundan rahatsız oluyoruz? Niçin bundan rahatsız oluyoruz? Buna eklemelenen bir başka madde "66'ıncı Maddeyi değiştireceğiz" Ne yapacaksınız? "Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşıdır, diyeceğiz" aynı bu şekilde, ipe sapa gelmez son derece saçma çözümler öneriliyor. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşını "Türk" olarak isimlendirmekten rahatsızsanız, bunun bir adım ötesi Türkiye Cumhuriyeti Devletini "Türkiye" olarak isimlendirmekten de rahatsızsınız demektir. İkinci aşamayı ne zaman gerçekleştirmeyi düşünüyorsunuz?

İki Türlü Sistem

Sorunlar karmaşık, fazla uzun konuşmak istemiyorum, yalnız Başkanlık Hükümeti tartışmaları ile yeni anayasa tartışmalarının aynı zamanda gündeme gelmiş olması, eş zamanlı, kapsamlı bir projenin konusu olduğunu gösteriyor Türkiye'nin. Bir rejim değişikliği yoluyla Türkiye'de hükümet istikrarını yakalamak değil, belli bir siyasi ekibin yürütme yetkilerini münhasıran ve müstakilen devralarak -tabii buna yasama yetkileri de dâhil- Türkiye'yi istediği gibi dönüştü-

rebilmesine fırsat hazırlayacak bir anayasa yapılmak isteniyor bu ülkede. Bu ülkede, yine Ekrem Beyin bahsettiği gibi, Başkanlık Sistemi de demokratik bir sistemdir, bütün demokratik hükümet sistemlerinin ortak paydası, demokrasidir, parlamentolu rejimler oluşlarıdır, nispi temsile dayanmalarıdır. Bu hükümet sistemlerini daha fazla geliştirmek için, hukuk devletini tahkim etmek için, başka bazı öğelerle takviye edebiliriz, bu mümkündür, ama Türkiye’de başkanlık hükümeti sistemi bu amaçla istenmiyor.

Baktığımız zaman, salt başkanlık hükümeti sistemi ve salt parlamenter hükümet sistemi” diye iki sistem ayrılığı yapılıyor. Salt parlamenter hükümet sistemi İngiltere’de görülüyor. Salt başkanlık hükümet sistemi Amerika Birleşik Devletleri’nde görülüyor.

Bizzat Amerikalı siyaset bilimciler ve Amerikan Anayasası’nın kurucu babaları diyorlar ki: “Biz iyi hükümeti sevmediğimiz için, az işleyen, işlemeyen bir hükümet modeli yaratmak için başkanlık hükümet sistemini icat ettik” Başkanlık Hükümeti Sistemi, yasama-yürütme ve yargının uzlaşabildiği konularda kararların alınabildiği, bunun dışında sistemin kilitlendiği bir rejimdir. Böyle bir rejimde hükümet güçlü değildir, güçsüzdür. Neden o zaman Başkanlık Hükümeti Sistemi isteniyor Türkiye’de? Amerika Birleşik Devletleri’ndeki başkanlık hükümeti sistemi, Başbakan’ı güçlendirmeyecektir, hele bizim Başbakan halk tarafından sevildiğine inanan bir lider olarak, diyelim ki salt çoğunlukla başkan oldu, ama Parlamento çoğunluğu başka bir siyasi ekibin eline geçti. Bu durumda, yasama-yürütme ilişkileri ki-

litlendiğinde, bugün muhalefete seslendiği gibi: “Ben süper ligdeyim, sen amatör ligdesin; biz karşı karşıya gelemeyiz” dediği gibi, bu sefer yasama organına mı diyecek? “Sen amatör ligdesin, ben seninle konuşmam. Ben seninle müzakere yürütmem” diye. Buradan da bir şey çıkıyor.

Uzlaşma kültürü demek, koalisyon kültürü demektir. Başkanlık hükümeti sistemi, yürütmeyi organik olarak halkın seçtiği bir başkanla, yasamayı yine organik olarak halkın seçtiği bir Temsilciler Meclisi ve Kongreyle oluşturmak suretiyle aslında, farklı siyasi görüşlere yasama ve yürütmede rol veren bir sistemdir; sistemin mantığı budur. Bu siyasi görüşler, disiplinsiz partiler, ideolojik kutuplaşmaların olmaması, iki partili, dar bölgeli bir çoğunluk sisteminin olması vesaire nedenlerle anlaşabiliyorlar, aralarındaki sorunları çözebiliyorlar, sistemin kilitlenmesine engel oluyorlar bu yüzden; yoksa sistem bir kez kilitlendi mi Anayasa, bu kilidin nasıl açılacağına ilişkin hiçbir hüküm içermiyor.

Türkiye’de bu kilidi nasıl açacaksınız? Bütün bu sorular cevapsızdır. Dolayısıyla, Türkiye’de istenilen ne Salt Parlamenter Hükümet Sistemi, ne Salt Başkanlık Hükümeti Sistemi, ne de başkana halk tarafından seçilmek suretiyle biraz daha güçlendirilmiş bir demokratik meşruiyet kazandırmaktır.

Benim aklıma en pratik formül olarak Rusya’daki bugün uygulanan sistem geldi. Mendelejev ve Putin’in danışıklı dövüşünde yürüttüğü bir sistemdir bu. Cumhurbaşkanı iken başbakanı kullanıyordu, şimdi cumhurbaşkanlığından ayrılmıştır,

tekrar seçilememiştir; şimdi de başbakan-
dır, bu sefer cumhurbaşkanını kullanmak-
tadır. Baktığınız zaman, sistem nasıl işliyor?
Cumhurbaşkanı başbakanı azledebiliyor,
parlamentoyu feshedebiliyor, kendi başına
kanun hükmünde kararnamelerle ülkeyi
yönetebiliyor, cumhurbaşkanıyla başbakan
aynı siyasi ekiptense hiçbir sorun çıkmıyor.

“İlginç” Görüşler

Burada, -çok konuştum özür diliyorum-
bu son Başkanlık Hükümet Sistemiyle ilgili
olarak, Başbakan’a yeni anayasa konusunda
çok büyük destek veren Anayasa Hukukçu-
ları da desteklerini çektikleri için, bu konuda
“Başkanlık Hükümeti Sistemi Türkiye için
iyidir, modeldir” demedikleri için, iş galiba:
Prof. Dr. Sedat Laçiner’e kalmış. Ben onu
“Ortadoğu Uzmanı” diye biliyordum. Çanak-
kale 18 Mart Üniversitesi Rektörü olmuş.

Şimdi bakın ne diyor o: “Gerek Özal’ın, ge-
rekse Erdoğan’ın Başkanlık Sistemi isteme-
lerinin en önemli nedeni: Türkiye’de özellikle
iktidarın 27 Mayıs 1960’dan bu yana parça-
lı oluşudur” diyor. “27 Mayıs zorbalığından
sonra, askerler iktidarın sivillerde olması-
nı tehlikeli görmüşler ve cumhurbaşkanlığı
makamını, sistemi dengeleyen bir kuruma
getirmişlerdir” diyor. Hiç öyle bilmiyorduk;
1961 Anayasası’nın, Salt Parlamenter Hü-
kümet Sistemi’ne uygun bir cumhurbaş-
kanlığı modeli getirdiğini biliyorduk biz, ama
mademki 27 Mayıs’la uğraşacaksınız, bunu
buraya sokmanız gerekiyor; bunu bir Ana-
yasa Hukukçusu yapamayacağına göre, iş
Ortadoğu Uzmanı’na kalmış; öyle anladım.

Bu da yetmemiş, “Anayasa Mahkemesi

sisteme eklenmiş ve devleti milletten koruyan yeni bir frenleme mekanizmasına dönüştürülmüştür. Aynı şekilde Danıştay ve Yargıtay da bazı grupların yuvalandığı ve kimsenin içeri sokulmadığı diğer fren kurumlar haline getirilmiştir. Kuvvetler ayrılığı gerekçesiyle hükümet, cumhurbaşkanlığı, meclis ve yargı, tek başlarına kendi işlerini yapamaz hale gelmiş, adeta birbirlerine mahkûm olmuşlardır” Kuvvetler ayrılığı zaten budur, devletin işleyişinde her bir organın uyumlu ve işbirliği içinde çalışmasıdır ve ABD’de Başkanlık Sistemi böyle işlemektedir; bunu da bilmiyor.

“1960’lar ve 70’ler boyunca yapılan yasalar ve verilen muhtıralar sonucunda sistem iyice tıkanmış ve sonuçta yönetilemez hale gelmiştir. 12 Eylül Darbesi ile birlikte ise, askerler sisteme doğrudan girmiş ve yeni fren mekanizmaları oluşturmuşlardır. Özal halkın desteğine sahiptir, ancak pek çok konuda eli kolu bağlıdır. Bugün başkaları AKP’nin 2002’den beri tek başına iktidar olduğunu sanıyor, oysaki bu doğru değil” -Ekrem Hocam, doğru değilmiş- “AKP, iktidarı önce Sezer’le paylaştı, Köşke giden hemen her atama ve yasa tasarısı geri döndü, en kötüsü Sezer, anayasada yürütmenin başı sayılmasına rağmen, hükümetin hiçbir politikasına katkı sağlamadı, neredeyse tüm yargı da hükümet karşısında adeta bir set oluşturdu, yargı denetleyen olmaktan çok, yapılan tüm icraatlara siyasi gerekçelerle karşı çıkan bir duvar gibi davrandı” diyor. “İsmi ‘Başkanlık’ mı olur? Bilemiyorum. “Asıl olan, yürütmenin parçalanmaması, yetkilerinin diğer kuruluşlarla paylaşılmamasıdır. Bu

noktada en önemlisi ise, cumhurbaşkanı ve başbakanın konumlarıdır. Atatürk, İnönü ve Menderes Dönemlerinde bu makamlar fiili olarak tek makam gibi hareket ettiler. Rusya örneğın, Gül-Erdoğan Dönemi de, yargının engelleyici gücü bir yana bırakılırsa, yürütmenin fiili olarak tekriri dönemidir.” Fakat sistemi Gül-Erdoğan arkadaşlığı üzerine kurmak ne kadar doğrudur?

Sonuç olarak, ister Parlamenter Sistem olsun, ister Başkanlık Sistemi, kalıcı ve çalışır bir sistem kurma ihtiyacı güçlü bir şekilde ortaya çıkıyor. Bugün, Türkiye’de “Başkanlık Hükümeti Sistem “ adı altında aslında ne istendiğini Sedat Laçiner, bu konuşmasında -bu bir konuşma metniymiş- çok net bir şekilde ortaya koymuş.

Son şu şekilde bitirmek istiyorum konuşmamı: Sorun, siyasi partilerin Parlamenter Hükümet Sisteminin yapısını bozması, deforme etmesiyle ilgili bir sorundur doğru, ama bunun dışında başka bir sorun daha var. Sorun, Türkiye Cumhuriyeti Devletinde, bilhassa son dönemde, iktidarda olan siyasi ekibin Anayasal Devlet, Hukuk Devleti kavramını içselleştirememesinden ve Anayasal Devletini, Hukuk Devletini, kendi kafasındaki projeye, kendi algılarına uygun olarak yeniden yazmak istemesinden kaynaklanmaktadır.

Anayasa’nın 104. Maddesine baktığımız zaman: ”Cumhurbaşkanı devletin başıdır” der ve Anayasaya uygun olarak devlet organlarının çalışmasına katkıda bulunacağını veya denetleyeceğini söyler. “Anayasanın ilkelerine uygun olarak” diyor. Cumhurbaşkanı, Anayasaya aykırı olarak yapılan işle-

rin altına imza atamaz, attığı zaman Anayasayı ihlal etmiş olur. Çünkü Anayasanın 6. Maddesine göre, cumhurbaşkanı da dahil bütün kamusal yetki kullanan gerçek ve tüzel kişiler, görev ve yetkilerinin kaynağını Anayasa'dan almak zorundadırlar.

Dolayısıyla, Cumhurbaşkanı'nın da Anayasaya uygun davranma yükümlülüğü vardır, siyasi iktidarın da Anayasaya uygun davranma yükümlülüğü vardır ve zaten, "Anayasa" dediğimiz şey, bu ihtiyaca cevap vermek üzere kaleme alınmış olan bir metindir. Anayasal Devlet, siyasi iktidarın, devlet organlarının, anayasal sınırlar içinde işlemesini sağlar, anayasal çerçeveyi belirler. Hukuk Devleti de, bu anayasal çerçevenin aşılma ihtimaline binaen, kurumsal, yargısal mekanizmaları hazır eder, bir bekçi olarak bekler ve Anayasa Mahkemesi, diğer yargı kurumları, kim olursa olsun, Anayasal yetki sınırlarını aşan kişilerin, kurumların denetlenmesi için vardır.

Bir siyasi iktidar, eğer mahkeme engellerinden yakınıyorsa, Anayasal Devlet içinde görev icra etmeyi reddediyor demektir. Bizim sorunumuz, sistem sorunu değildir, bizim sorunumuz Anayasal Devletin mekanizmalarını bilmeyen, anlamayan ve otoriter bir yönetim altında Türkiye'yi bilinmezlerle sürüklemek isteyen bir siyasi iktidar sorunudur. Biz bu sorunla baş etmek zorundayız, başka bir şey yoktur.

OTURUM BAŞKANI - Hocamız Meltem Dikmen Caniklioğlu'na çok teşekkür ediyoruz ve şimdi sizi diğer hocamız **Prof. Dr. Necmi Yüzbaşıoğlu**'na veriyoruz.

Prof. Dr. NECMİ YÜZBAŞIOĞLU - Bugün tabii benim için anlamlı gün; iki genç arkadaşımız –ben bunların her ikisinin de doktora-tez danışmanıydım, akademik aşamalarında raporlar yazdım- bugün beraber konuşma yapıyoruz, kendileriyle gurur duydum; sizinle beraber duyduğum gibi, bugün de onlara ek olarak bazı şeyler söyleyeceğim.

Şimdi, hayatım boyunca komplo teorilerine inanmamaya çalıştım, yani senaryolara inanmamaya çalıştım. Bunu benim saflığımdan sayın, ya da bilim adamı kimliği de biraz buna engel oluyor, kabullenemiyorsunuz komplo teorilerini. Bir de, Türk Milletine de çok yakıştıramadığımdan belki, buna çok direndim, hala da direnmek istiyorum, bir damarım öyle, yani “Öyle şey olur mu?” diyorsunuz, ama Sayın Sekreterimizin söylediklerine katılıyorum. Bugün geldiğimiz noktada, özellikle 1990’dan bu yana Türkiye’nin seçim süreçlerini takip ettiğimizde, artık yönlendirmeyi görmemek saflık, diye düşündüm ben de bu geldiğimiz noktada; giydirilen bir elbise, tanzim edilen bir ekonomik siyasal sistemi görmek gerekiyor, benim de direnmek gerek, diye düşünüyorum, ama işte direnmek de teslim olmak oluyor; yine de direnmek lazım; onun için komplo teorilerine karşı ben direnmeye devam edeceğim görünene rağmen.

Şimdi, iki ayrı konu -ikisi hakkında da saatlerce tartışabiliriz, keşke ayrı zamanlarda umarım ileride de tartışırız- şimdi, “Anayasanın Değiştirilemeyen Hükümleri ve Başkanlık Sistemi” çünkü önümüzde zannediyorum bu konuyla boğuşacağımız için gündeme getirildi bu. Bunlar nereden çıkıyor?

Müthiş bir bilgi kirliliği var, bilgi karartması var yani herkes konuşuyor, bilen de bilmeyen de, bunlar tabii yönlendirmek için kasıtlı olarak yapıldığını düşünüyorsunuz.

Arkadaşımız dedi ki: Bir uzmandan başka bir Anayasa Hukukçusu olmayan, rektörden bahsetti Ortadoğu Uzmanı mıymış? Şimdi, onu bırakın iktisatçılar, işletmeciler, herkes Anayasa Hukuku konularında ahkâm kesildi. 367 tartışıldı bundan öncesinde, bir kez bile Anayasa'nın 102. Maddesini okumadan, ben 367 tartışanlar biliyorum bu ülkede. Bir tanesine dedim ki ben: "Valla, ben de cerrahlık yapacağım" dedim. Ben bunu bazen YÖK'te de söylüyorum, orada da tartışıyoruz.

Devletin Yapısı

Hakikaten bir bilim hükmüne saygı, bilim insanına saygı, bir konunun uzmanına saygı, yani sadece bilim insanına değil; kasaba saygı, çiftçiye saygı, berbere saygı, değil mi? Herkes bir meslekle uğraşüyor, neden bilmediğimiz konularda fikir üretiriz? O zaman tabii insanın kafası karışıyor, karıştırmak için yapılıyor bu, öyle anlaşılıyor, ama bu arada tabii bilime olan güven de alt üst oluyor.

Şimdi, Anayasa'nın değişmez hükümleri vardır, görüyorsunuz var; ben size örnekler göstereceğim vardırını göstermek için. Niye vardır? Çünkü Anayasa, bir binanın iskeleti gibidir kısaca, iskelet. Binanın duvarları kanunlarla örülür, yan çerçeveleri tüzük, yönetmeliktir. Şimdi, iskeletsiz bina olmaz, yani Anayasa olmadan yasalar olmaz.

Dolayısıyla, devletin yapısını kuran, devletin yapısı da belli dünyada: Üniter Devlet "Ulus Devlet" dedikimiz; "Federal Devlet" de-

diğimiz Amerika, Almanya, Kanada ve benzeri, bir de “Bölge Devlet” İspanya’da ortaya çıktı; üç tane model, başka da model yoktur. Bunlardan birini benimseyecek. Bunlardan her birinin ayrı bir sistemi vardır, mantığı vardır. Anayasa başka neyi belirler? Hükümet sistemini belirler; yeter ki bir hükümet modelleri de bellidir bugün; Parlamenter Sistem yaygın uygulanan, Başkanlık Sistemi ve Meclis Hükümeti sistemidir. Bir de Yarı Başkanlık melez bir sistem olarak çıktı, şimdi, anayasa yaparken bu konuda da bir tercih yapar davasında. Parlamenter Sistemi benimsiyorsanız, ona göre devlet organları oluşturursunuz, kurumlar dengesini ona göre kurarsınız, Başkanlık Sistemi’ni benimsiyorsanız ona göre kurarsınız.

Yani özetle, bunu anayasa yaparken hangi modeli tercih edeceğinizi saptamanız lazım ki bunu anayasayı yapan kurucu iktidarlar belirler. Onun için anayasalar, devleti kuran belgelerdir ve dolayısıyla onun için değişmez, zaten değiştirilmesinin teklif dahi edilememesinin mantığı budur.

Devletin yapısını değiştirmeye kalktığınız zaman, üniter devletten federal devlete, ya da parlamenter sistemden başkanlık sistemine geçmek istediğiniz zaman, bunlar da bir modeldir; sizin anayasayı tümüyle yeniden yapmanız gerekir; böyle birkaç madde değişikliği ile “Cumhurbaşkanı halk seçsin canım, ne olur?” dersiniz, parlamenter sistemi sulandırırınız. Her sistemin kendisine göre özellikleri vardır, onun iyi işlemesi için, sistemi anayasanın 1. Maddesinden 150. Maddesine kadar, ona göre kurgulamanız gerekir, yamalı bohça gibi olur, bizim yaptık-

ğımız gibi.

Bunun arkasında, bugün bir bu mantık vardır, bir de geriye dönüşü önleme mantığı vardır. Yani cumhuriyetin değişmesi, monarşilerden cumhuriyete geçerken Fransa, İtalyanlarındaki örnektir; geriye dönmeyi engellemek içindir. Bugün denilebilir ki: “Buna ne ihtiyaç var canım, artık Cumhuriyetten kimse geriye dönecek değil, monarşi hortlayacak değil” Bugünkü mantığı da, Anayasa'yla belirlenen devlet yasasının ve hükümet sisteminin bütününe koruma gerekçesidir.

Her sistemin, kendisine göre bir mantığı vardır, onu bozduğunuz zaman sistemin işleyişinde sıkıntı yaşarsınız. Onu ancak, devleti yeniden kurarak, yeni anayasa yaparak değiştirirsiniz. Bu nedenle, değişmez kurallardır. Söylenildiği gibi “İlerisini ipotek altına alan kurallar” değildir, tam tersine anayasayla kurulan sistemi koruyan ve anayasayla kurulan çağdaş değerleri, insan haklarına saygıyı, demokratik hukuk devletini, çoğulcu demokrasileri korumayı amaçlayan güvencelerdir.

Şimdi, maalesef bu noktada deniliyor ki: “Ne lüzum var canım, hiçbir yerde böyle kurallar yok; sadece Cumhuriyetin değişmezliği var.” Bakın, ben size komşumuz Yunanistan'dan başlayacağım: Yani ne kadar ... anlı şanlı Anayasa hukukçuları söylüyor bunları, söyleyeceğim bakın:

Yunanistan Anayasası'na göre

“Devlet şeklinin cumhuriyet olduğu, Anayasa'nın 2. maddesinin 1. paragrafı, 4' maddenin 1-4-7. paragrafları, 5. maddenin 1'inci ve 3. paragrafları, 13. maddenin 1. pa-

ragrafı ve 26. madde hükümleri değiştirilemez, değiştirilemez, değiştirilmesi teklif dahi edilemez” Komşu Yunanistan.

Yunanistan, İspanya, Portekiz, hani Güney Avrupa Ülkeleri deriz ya, demokrasilerimiz birbirine yakın, böyle askeri müdahaleler filan ya da totaliter rejimler görülmüştür.

İspanya: “Topyekûn anayasa değişikliğinin ve anayasanın ‘Giriş’ başlığı, kısım 2 ayırım 1 bölüm 1 ve 2’deki hükümleri etkileyen kısmi değişiklikler, her iki meclisin üçte iki çoğunluğuyla kabul edilmesinin ardından, Parlamento feshedilir” Lütfen bakın, anayasayı değiştirmek için, mevcut anayasa bu söylediklerimi mevcut parlamento 3’de 2 çoğunlukla bunun değişmesini teklif ettiği zaman, Parlamento feshedilir- “Seçilecek yeni Parlamento’nun her iki Meclisin üçte iki çoğunlukla bu değişikliği onaylamasıyla bu tür değişiklikler ancak yapılır” Yani, mevcut Parlamento’ya bu yetkiyi vermiyor, onun üçte ikisinin önermesi üzerine seçim yapılıyor. “Kurucu Meclis nereden çıktı da, bu Meclis neden yapamıyor?” diyorlar, bu dünyada böyle.

Portekiz Anayasası: “Anayasa değişikliği, son değişiklikten 5 yıl sonra yapılabilir” Bu ancak beşte dört çoğunlukla açılabilir, Anayasanın 288. Maddesinde sayılan ki bunların içeriğine girmeme zaman yok, o kadar kapsamlı cümleler var ki neredeyse anayasanın üçte biri değiştirilemez hükümler olarak sayılmıştır Portekiz Anayasası’nda.

Hollanda Anayasası, biraz daha geride, eski anayasalara gidiyorum; şimdi Güney Avrupa’yı aştık, tarih demek ki değiştirilemez. Bizden çok daha kapsamlıdır, Yunanis-

tan, Portekiz, İspanya, biraz kuzeye doğru gidiyoruz, Anayasa değişikliği önerisi halinde, Parlamentonun 2. Meclisinin fesholması. Parlamento fesholuyor, yani seçimler yenileniyor. Seçimler sonrası, Parlamentonun her iki Meclisinin, değişikliği üçte iki çoğunlukla kabul etmesi gereklidir Hollanda'da.

Yani tarih boyunca iktidar olan ... ancak, değişiklik teklif edebiliyor, bu teklif üzerinde yeni bir Meclis oluşuyor ve bu Meclis değişikliği hayata geçirmek üzere oluşan, bir tür Kurucu Meclis gibi oluşuyor, onda da üçte iki çoğunlukla yapılıyor bu iş.

Belçika Anayasası: Parlamentonun anayasa değişikliğine karar vermesi halinde fesholuyor burada da, yani mevcut Parlamento bu işi yapamıyor. Yeni oluşan Parlamentaoya iki Meclisin de, -yine Hollanda'ya benziyor üçte iki çoğunlukla kabulü gerekiyor.

Danimarka Anayasası: "Parlamentonun anayasayı değiştiren bir kanunu kabul etmesi halinde, burada da seçime gidiyor bakın. Yani mevcut Parlamentaoya yaptırmıyorlar bu işi, yeni oluşan Meclis de bu anayasa değişikliğini kabul ederse, referanduma gidilir" diyor.

Alman Anayasası -yani Fransa ve İtalya'da cumhuriyetin değişmezliği olduğunu söyledim baştan beri- Alman Anayasası'nda federal yapının değişmezliği vardır bakın, mantığı gereği. Federal yapı, federal devletten üniter devlete geçecekse, bu yeni bir ... O nedenle değişmezdir. Federal yapının değişmezliği ve ilk 20 maddenin değişmezliği; bir madde değil özgürlüklerle ilgili ilk 20 madde. Neden? Çünkü Hitler

Rejiminden çektiği için, tekrar bir totaliter rejime yönelmemek için, özgürlükçü, hür, demokratik temel düzeni korumak adına değişmezliği benimsiyor. Bizim bazı hocaların dediği gibi “Statükoyu ya da geleceği korumak, geleceği ipotek altına almak” değil, çağdaş değerleri, çoğulcu, özgürlükçü değerleri korumak adına, totaliter rejimlere karşı korunmak adınadır bu değiştirilemez hükümler; bakın, bu da Avrupa’nın hemen hemen yarısıdır.

Yeni demokrasiye geçen ülkeler Rusya’dan kopup, Çek Cumhuriyeti Anayasası Madde 902: “Demokratik hukuk devletinin temelleriyle ters düşen değişiklikler yapılamaz”

Ukrayna: “İnsan ve vatandaş haklarını kısıtlayıcı ya da ortadan kaldırıcı ya da Ukrayna’nın toprak bütünlüğünü ihlal edici, bağımsızlığını kaldırmayı hedefleyen değişiklikler yapılamaz. Anayasa, sıkıyönetim, olağanüstü hallerde değiştirilemez”

Romanya: “Romanya Devleti’nin ulusal, bağımsız, üniter yapısını ve bölünmez yapısına ilişkin düzenlemelerde değişiklik yapılamaz” Bakın, bunlar da hep devletin yapısı, dikkatinizi çekiyorum. “Hükümet biçimi olarak cumhuriyet, toprak bütünlüğü, yargı bağımsızlığı, siyasi çoğunluk resmidir, değiştirilemez” Romanya Anayasası.

Geldik komşu **Bulgaristan**’a, Yunanistan’da çok vardı, bakın hemen komşu Bulgaristan: “Yeni bir anayasanın tümünden yapımı, Bulgaristan’ın sınırlarında değişme öngören uluslararası antlaşmalar, hükümet biçimi ve devlet yapılanması, anayasayı değiştirme usulü, anayasanın maddelerinin

doğrudan uygulanabilir olması, usulüne göre yürürlüğe konulan uluslararası antlaşmaların iç hukuka dâhil olması ve kanunlardan üstün olması, temel hakların ortadan kaldırılamayacağı ve olağanüstü hallerin dokunulamayacağı haklara ilişkin düzenlemeleri ancak Kurucu Meclis yapabilir” Yani, ... boyunca iktidarın ... dışında bırakılmış, bu ancak yeniden oluşturulan, ne kadar kapsamlı? Hemen hemen neredeyse, bizim gibi ilk 3 madde filan değil, anayasanın yarısı, değiştirilemeyecek hükümler arasında, mevcut kurulu Meclis tarafından.

Rusya: “Rusya Federasyonu, devletin anayasal sisteminin temel prensiplerini düzenleyen 1’inci bölümü, hak ve özgürlükleri düzenleyen 2’inci bölümü ve anayasanın değiştirilmesi usulünü düzenleyen 9. bölümü, tarih kurucu iktidar yani Federal Meclis tarafından değiştirilemez. Bunun için Anayasanın 135. Maddesi’nde tarif edilen şekilde bir Kurucu Meclis oluşturulması gerekir. Bu maddeler, ancak yeni bir anayasa yaparak ve referanduma sunarak, söz konusu prensipler değiştirilebilir.” 68 madde Rusya Anayasası’na göre, olağan Meclis tarafından değiştirilemiyor, bunlar için yeni bir Kurucu Meclis oluşturmak gerekiyor.

Şimdi geliyoruz, Türkiye’de televizyonlarda çıkıyorlar bazıları: “Ya, böyle hükümler yok, eskide kaldı. Cumhuriyet yeter. Geleceği ipotek altına alıyor” Şimdi, Portekiz, İspanya, Yunanistan, Hollanda, Danimarka, Almanya, Çekoslovakya, Rusya, Ukrayna bunlar ipotek altına almıyor mu? Bunlarda ipotek altına alma sayılmıyor da, bizde neden sayılıyor acaba? Her konuda Avrupa

Birliği, dünya standartları -nerede o günleri görebilsek keşke- diyoruz da, şimdi bunların hiçbirini okumuyorlar arkadaşlar ve bunu çok iyi bilen Anayasa Hukukçuları da maa- lesef söylüyorlar işin garibi; hani bilmeyen- ler, okumayanlar, onların zaten bir değeri yok, ama bunlar yazıyor. İnanılmaz bir bil- gi kirlenmesi, inanılmaz bir yönlendirme... Şimdi, neden bu?

Türkiye’de insan hakları, demokrasi, hu- kukun üstünlüğüne kimse bir şey demiyor. Bakın, Türkiye’nin yaşadığı iki ciddi sorun vardır: Biri laiklik, iki üniter devlet meselesi. Kapatılan partilere baktığım zaman, 16-26 sayıları hiç önemli değil; iki parti kapatıl- mıştır Türkiye’de birbirinin devamı niteliğin- dedir; laiklik karşıtı partiler yani cumhuri- yetin laikliğini içine sindirememiş partilerdir Milli Nizam Partisi, Selamet, Refah, Saadet zincirleme gitti ve Üniter Devlet karşıtı yani Türkçülük yapan partilerdir, biri kapandı biri açıldı, yani “Türkiye’nin Üniter Devlet- ten yana sorunu var” deniyor.

Şimdi, Anayasanın değiştirilemez hüküm- leri arasında ilk 3 maddenin içinde laiklik de var ve laikliğin içini dolduran 23’üncü mad- de var ve Anayasa Mahkemesi ve arkadaşşı- mın da söylediği gibi, sadece cumhuriyetin ve cumhuriyet kelimesinin değil, nitelikleriyle beraber değiştirilemezliği, niteliklerinden kastedilen ise, ilk 3 madde dışında, Hukuk Devletini, Demokratik Devleti etkileyen diğer maddeler, onun içini boşaltan maddelerini değiştirilemez olarak yorumlamıştır ve doğ- ru bir yorumdur.

“Hukuk Devleti” kalır 2. maddede, ama

siz yargıyı öyle düzenlersiniz ki ortada bağımsız yargı kalmamıştır. Dolayısıyla, bu nitelikleri dolaylı olarak etkileyen düzenlemelerin de değişmezliği işin doğası gereğidir. Yani diyelim ki olmaz, ama Demokratik Devlet duruyor, anayasaya bir hüküm konuldu, dendi ki: “Filanca kişi 15 sene cumhurbaşkanlığı yapar, 20 sene cumhurbaşkanlığı yapar” Şimdi, eğer salt ilk 3 maddenin değişmezliğinden hareket edersek “Bu anayasaya aykırı değildir” dememiz lazım. Peki, 20 sene cumhurbaşkanlığı yapacağına dair bir 2’inci maddeye konan hükmü nasıl demokrasiyle bağdaştıracamız? İşte Anayasa Mahkemesi bunu yapıyor, yaptığı şey bu, bunu yapmak zorundadır; aksi halde içi boşalır cumhuriyetin; kelime durur orada, Hukuk Devleti de durur, ama içi boşalmıştır. Çünkü ona hayat veren, onu takip eden anayasanın takip eden hükümleridir.

Toplum Sözleşmesi

Burada yapılmak istenen şey, laikliği sulandırmaktır, konulan hükümlerle bir. İkincisi üniter devlet, ulus devlet; Türkiye’de ulus devlet olarak kurulmuştur ve 61-82 Anayasalarında da “Ulus Devlet” “Resmi Dil” gibi güvenceler, bu ulus devleti sürdürmeyi amaçlayan bir yapılanmadır; bu değiştirilmek isteniyor anlaşılın budur. Tabii yeni bir anayasa yapılamazsa eğer, anayasanın bu hükümlerini değiştirebilmeliler ki ... olabilsin. Dolayısıyla, bu karalamanın nedeni de budur “Anayasada değiştirilemez hükümler yoktur, nereden çıktı bunlar? Bunlar da değiştirilebilir” denilmesinin sebebi budur; değiştirilemez hükümler vardır, bu

doğru değildir

Bütün anayasalarda, aksi halde anayasa, anayasa olmaz. Her siyasal çoğunluk kendi doğrularına göre anayasa hükümlerini değiştirirse, o zaman anayasaya gerek yok ki. Anayasanın bir toplum sözleşmesi özelliği, onun uzun erimli olmasını gerektirir ve o çatı ancak yeni bir anayasayla değiştirilebilir yani siz üniter devletten vazgeçerseniz, bölgesel devlet mi federal devlet mi kuracaksınız? O zaman yeni bir anayasayla olur bu iş ya da bana göre bir hükümet sistemi değiştirecekseniz eğer Başkanlık Sistemi, Parlamenter Sistemden Yarı Başkanlık Sistemi, yamalıklı bohça yerine, çünkü anayasanın kuralları bir kurumlar dengesidir, kurallar dengesidir anayasa- bunları yeniden yoğurmanız lazım.

Mesela: “Cumhurbaşkanı hak tarafından seçilsin” dedik 2007 krizinde. Masum gibi geliyor “Ne var canım, halk seçiversin” çok şey var, yani halk seçtiği zaman o cumhurbaşkanı tarafsız cumhurbaşkanı olamaz, bu bu kadar basittir. Parlamenter Sistemlerde cumhurbaşkanı yetkisiz, sorumsuzdur, hakemdir; yani bir akil adam, yetki ve sorumlu kimse başbakanıdır. Türkiye’yi fethetmek isteyen, Süleyman Demirel’in deyimıyla “Böyük Türkiye” yaratmak isteyenler varsa, o makam başbakanlık makamıdır. İngiltere’de başbakan, Amerikan Başkanı’ndan daha mı az yetkilidir? Değildir. Buradan sorunun ikinci kısmına geçiyorum, Başkanlık Sistemi’ne geçeyim:

Şimdi, böyle olunca cumhurbaşkanını halk tarafından seçtiğiniz zaman, ister istemez meşruiyetini halktan alan bir cum-

hurbaşkanı güçlü cumhurbaşkanı olacaktır, artı, yetkileri bir hayli geniştir. 61 ve 82 Anayasası dönemindeki bütün eleştiriler, -buna Abdullah Gül de dâhildir, Sezer." Klasik parlamenter rejim çizgisini aşılıyor, cumhurbaşkanı yetkileri; daraltılmalı idi. Bir cumhurbaşkanı yetkilerini daraltan bir anayasa değişikliği bekliyor idik, doğru olan da budur. Sorumlu ve yetki paraleldir burada, kim yetkili ise sorumluluk ondadır; çünkü davul-tokmak hikâyesi gibi. Yetki birinde, sorumluluk bir başkasında olamaz.

Parlamenter Sistemlerde, işte bu İngiltere'de de öyle gelişmiştir; kralın önce yasama yetkisi, sonra kralın Meclise karşı sorumlu olmasıyla yürütme yetkisi kraldan koparılmış, seçimle gelen parlamentoların ve onun içinden çıkan hükümetlerin eline geçmiştir. Kral yetkisiz, sorumsuz, bütün siyasi partilere gerçekten eşit mesafede uzak bir konumdadır, bir tür hakem.

Tarafsız Cumhurbaşkanlığı

Şimdi, Türkiye'nin sorunu, daha doğrusu Parlamenter Rejimlerin sorunu, kralın resmi yerini dolduracak bir cumhurbaşkanı bulma sorunudur. Bu cumhuriyetle yönetilen bakan, Avrupa'nın üçte biri krallıktır; Hollanda, Belçika, İsveç, Norveç, Danimarka, İspanya, İngiltere, bunlarda bir rejim tartışması duyuyor musunuz? Hiç duymuyorsunuz. Çünkü orada kral, yetkisizliği içine sindirmiş, ülkeyi yöneten başbakandır; kral kimdir bilmeyiz İsveç'te Belçika'da, İspanya'da kimdir kral? Bir İngiltere kraliçesini biliriz, o da prensler, prenseslerin düğünleri dolayısıyla filan, onun dışında hiç bilmeyiz.

Parlamentar Sistemde de doğru olan, kral konumundaki bir cumhurbaşkanıdır, sistemin özelliği budur. “Sistem iyi işlesin” diyor-sanız, kral konumunda, onun gibi gerçekten bütün partilere eşit mesafede birini bulmak. Peki, Türkiye’de böyle biri yok mu? Binlerce-si vardır, Türkiye’de binlerce insan var, ama gelin görün ki Türkiye maalesef böyle birini seçmez. Bir tek bu konuma uygun seçim Ahmet Necdet Sezer’dir; yaptıklarını beğenmeyebilirsiniz, onu tartışmıyorum, ama 5 partinin ortak önerisiyle Anayasa Mahkemesi Başkanı iken, gerçekten tarafsız konumda tek cumhurbaşkanı seçilmiştir, o da Ahmet Necdet Sezer. Ondan önce Celal Bayar -tek partili dönemi saymıyorum, çünkü zaten demokrasi yoktu- çok partili siyasi hayata geçtiğimiz 50’den bu yana 60 yıldır temel problemimiz, tarafsız bir cumhurbaşkanı seçememektir, Başkanlık Sistemi arayışlarının temeli de budur.

Celal Bayar eğer tarafsız cumhurbaşkanı olabilseydi, Türkiye’de 27 Mayıs olmazdı, çok net söylüyorum bir Anayasa Hukukçusu olarak. Çünkü o kadar göz göre göre Anayasa’ya aykırı tasarrufları geri döndürdü, kendi de geri gönderdi. Devlet başkanını tam o sırada lazım işte. “Ne oluyor ya?” diyecek biri, ama Demokrat Parti’nin lideri, Başbakan-Cumhurbaşkanı kol kola bir totaliter rejime doğru sürükleniyor idik. “İyi ki 27 Mayıs oldu” demiyorum yani darbeler doğru değil, ama yanlış olan 26 Mayıs.

Şimdi, arkasından ne oldu bakın: Arkasından 61 Cemal Gürsel, Cevdet Sunay. Şimdi, Cevdet Sunay asker kişi, şunu sormak lazım; o zaman iki büyük parti vardı

Cumhuriyet Halk Partisi ve Adalet Partisi'nin yüzde 80-90 oyları vardı, yani küçük partiler çok etkin değildi.

Şu soruyu sormak lazım: “Neden ısrar ettiler partili birini, illa ki kendi partilerinden olsun” diye? Neden bir üçüncü şahıs üzerinde, bu Ahmet Necdet, bir büyükelçi olabilir, bir yargıç olabilir, ya da siyasetçilerden biri de olabilir. Bütün siyasi partilerde, bütün siyasetçiler aynı ölçüde politize olmuş değil yani siyasi partilerin daha militan üyeleri var, o partiye özdeşleşmiş olanlar var; daha o partiye sonradan katılmış biraz daha mesafeli olan kimseler siyasi parti içinde de var, ama biz bunları yapmayız. Bizde ya kendisi olur, ya çok sadık adamını cumhurbaşkanı yapar; sıkıntı buradadır. Orada da bu inatla Adalet Partisi ve CHP uzlaşmamıştır, yani bir tarafsız cumhurbaşkanı, anayasanın öngördüğü, tarafsız cumhurbaşkanı seçme görevini yapmamıştır ve asker kişide uzlaşmıştır. Ondan sonra geldik, aynı şeyi 73'de bir daha tekrarladık, aylarca sürdü Fahri Korutürk'de.

Meclisin Tarafsız Seçimi

Şimdi sormak lazım: “Ey sivil demokrasiyi savunanlar, niye uzlaşmadınız?” Her ikisi de kendi adaylarında ısrar ettiler, hatırlarlar o dönemi yaşayanlar. Şimdi, demokrasi bir uzlaşma, sistemidir. Neden bir sivil, her iki parti dışında; bu Türkiye'de binlerce tarafsız cumhurbaşkanlığı yapacak insan var. Neden seçmediniz de asker kişide uzlaştınız? Neden? Asker süngü mü dayadı size “illa bunu seçin” diye? Ona rağmen, varsayalım ki dayadı, seçseydiniz. Sivil demokrasiyi ayakta tutmak is-

tiyorsak, bunu yapmak gerekirdi, yapmadık. 80 Kenan Evren, onu geçiyorum, arkasından Turgut Özal; şimdi bakın Turgut Özal tam bir yol ayırımında. Turgut Özal hatırlarsanız, kendisi mi oluyor Yıldırım Akbulut mu oluyor? “Fifty-fifty” dediği anketler yaptı filan, dayanamadı cumhurbaşkanı oldu, sistem gitti.

Ben gerçekten merakla bekliyorum, hangi siyasetçi bu memlekete anayasanın öngördüğü tarafsız cumhurbaşkanı seçtireceğini; en büyük iyiliği yapmış olur. Bakın, siyasi liderlerin cumhurbaşkanı olmaması gerekir. O kimseler, tarafsız cumhurbaşkanı niteliğine uygun kişiler değildir, Birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü ve de beşinci.

Bakın, her partide bir partiyle özdeşleşmemiş, tarafsız cumhurbaşkanlığı yapacak insanlar vardır, partiler dışında da vardır, bundan alınmamak lazım. “Efendim ne demek? Parlamentoda yok mu da dışarıdan seçiyoruz?” Ne demek? Dışarıda yok mu yani, hepsi 550 kişiden ibaret mi? Önemli olan Meclisin seçmesidir ve önemli olan Meclisin tarafsız birini seçmesidir; maalesef bu Meclis 60 yıldır bu görevini yapmamıştır bakın, yapmamıştır. 1. adamdan tarafsız cumhurbaşkanı olmaz, bırakmazlar; kendisi de vazgeçmez, yetkili Turgut Özal’ı yaşadık beraber, ANAP “İllallah” dedi, bırakın başkalarını. Yıldırım Akbulut dayanamadı, Mesut Yılmaz seçime kaçtı niye? Olmuyor kardeşim, liderden tarafsız cumhurbaşkanı olmaz.

Arkasından, bana göre ikinci hatayı Demirel yaptı, Demirel’in seçimi yaptı ki SHP ile Doğru Yol Partisi o kadar; tarihten ders almıyoruz, 80 öncesini yaşamışsın, cumhurbaş-

kanı seçilememe nedenlerinden biri 12 Eylül gerekçelerinden biri. Orada bence, SHP ile Doğru Yol Partisi Demirel, bir tarafsız cumhurbaşkanı seçmeliydi, ama dayanamıyorlar maalesef. Atatürk'ün Köşkü Çankaya'ya oturacaklar, ama güzel de bu makam yetkisiz, sorumsuz. İsveç'in, Norveç'in, Belçika'nın, İngiltere'nin kralı gibi olacaksın orada öyle; Parlamenter Sistem bu. Bunu olmak istemiyorsan "Böyyük Türkiye" diyorsan, o zaman başbakanlıkta otur, en güçlü makam başbakanlıktır, ona da geçeceğim şimdi; Başkanlık Sistemi'nin başkanından daha güçlüdür Parlamenter Sistemin başbakanı.

Bilgi Kirlenmesi

Biz neden sallıyoruz buraya doğru? Arkasından işte, Sezer bir doğru uygulamadır, arkasından Abdullah Gül de aynı şekilde, bir partisiyle özdeşleşmiş kişidir; tarafsız cumhurbaşkanı olamadı, olamamıştır da baktığınız zaman. Gelin görün, şimdi cumhurbaşkanı seçimlerinde, bu 2007'de de yaşadık; bizim anlı şanlı köşe yazarları filan var, çok böyle büyük nedametli, Başbakan'a diyorlardı ki: "Ya, cumhurbaşkanlığını siz çok hak ediyorsunuz, ama" falan, filan böyle başlıyordu "Sizin hakkınız" ya, değil hakkı. Yani partilerin, birinci partilerle özdeşleşmiş insanların hakkı değil cumhurbaşkanlığı makamı.

O zaman, neyi arıyoruz bu sıkıntıdan dolayı? Başkanlık Sistemini. "Yarı Başkanlık Sistemi" olarak telaffuz ederdi Süleyman Demirel, daha çok Özal'ın da aklında Yarı Başkanlık Sistemi vardı, yani yeni bir anayasa yerine 82 Anayasası'nı da cumhurbaşkanı

yetkileri, zaten kabarık; halk tarafından da seçti mi yarı başkanlığa kolay ulaşılır” bugün yapılan şeydir, 2007’de de yapılan ve özlenen...

Şimdi, Sayın Başbakan bir adım daha attı, Başkanlık Sistemi talep ediyor. Başkanlık Sistemini savunan Burhan Kuzu dışında hiçbir Anayasa Hukukçusu yok; bir tane daha Marmara’dan “Anayasa Hukukçusu” diye birini milletvekili adayı yaptı. Şimdi Başkanlık Sistemi’ni savunan herkesi Başbakan banko milletvekili yapıyor, buralara kadar geldi.

Şimdi bakın, Başkanlık Sistemi burada da müthiş bir bilgi kirlenmesi var “Cehalet” demiyorum, bunlar cehalet filan değil, “Arkadaşım, bilmiyorlar” dedi, biliyorlar; bilmemeleri mümkün değil, işlerine gelmiyor. İşi deforme ediyorlar, saptırıyorlar, bilmezler mi? Bunları ben bulduğuma göre onlar da bulurlar, bilirler. Bunlar, tamamen toplumu yönlendirme yönünde karalamalar; işte “İstikrarlı yönetim, kolay yönetim, iyi yönetim” bilmem ne.

Kraldan Kaçanlar

Bakın Amerikalılar, kurucu babalar; Başkanlık Sistemi Amerika’nın kuruluşundan beri var, hem o federal yapıda, hem Başkanlık Sisteminde bu pragmatik koşullarda, Amerika’nın özel koşulları Başkanlık Sistemini yaratmış ve parolaları şu: “En iyi yönetim, en zor yönetimdir” Bakın, altını çiziyorum: Kolay yönetim değil; en iyi yönetim -özgürlükler bakımından tabii, bireyin özgürlüğü bakımından- en zor yönetim. Yöneticiler ne kadar zorlanırsa, o kadar vatandaşların

hakkını, özgürlüğünü, taleplerini dikkate alır, ne kadar kolay yönetirse o kadar rahatlığa, keyfilğe kaçır; son derece mantıklı bir şeydir. Rahat yöneten herkes keyfilğe kaçır yani “Şeytan azapta gerekir” denir.

İktidar, önemli bir güç kullanıyor, muhafetin nefesini ensesinde hissetmelidir. Bir ülkede ne kadar rahat iktidar olunuyorsa, o kadar özgürlükler tehlikededir. Niye kaile alsın ki toplumun tüm kesimlerini? Rahat seçimi kazanan bir parti, belli bir tabandan, niye Türkiye'yi kucaklasın? Kucaklayabilmesi için, iktidarı elde etmek zor olmalı.

Şimdi, Amerikalılar kurarken İngiltere'den kaçmışlar, özgürlüğüne düşkün insanlar; bir de ortada kral yok. Kral mı yaratacak yani, nereden bulacak, kral yok? Kralın yerine birini bulmak lazım, kraldan kaçmışlar zaten. Parlamentolar, Amerika'nın kuruluşu sırasında, çok vergi koyuyorlar onlardan da rahatsızlar yani yasama ve yürütmeye güvensizlikle bakıyorlar kısaca; o zaman işte, Montesquieu'nun “Kuvvetler Ayrılığı” dediğimiz, şimdi tabii siyasi parti olgusu dolayısıyla, kuvvetler ayrılığı kalmamıştır, yasama ve yürütme iki kolları gibi olmuştur aynı partinin, şimdi ona dört elle sarılıyorlar.

Bakın, bunun özünde şu var: Montesquieu diyor ki: “Belirli tecrübeyle sabittir ki öteden beri, gücü elinde bulunduran her kim olsa kötüye meylederdi. Bu insan olmanın zaafıdır” diyor, yani bu Ahmet Mehmet meselesi değil. Gücü elinde bulunduran her kim olsa kötüye meyleder, kötüyü kullanmaya çalışır. Bu bütün insanlarda olan bir zaaftır. O zaman 70 milyonu, bu insanlarda

olan zaaftan korumak için gücü bölelim.

Yasama-yürütme-yargı ayrılığı buradan çıkar işte; onlar da bu düşünceyle birbirlerini kontrol etmelidir. İktidarın paylaşılması, bakın; iktidar paylaşılması rantın, nimetin de paylaşılması demektir aynı zamanda; onu da paylaşır. Rantın nimetinin paylaşılması, Türkiye'nin refahının paylaşılması demektir, Türkiye'nin geleceğinin paylaşılması demektir, insanların sisteme bağlanması demektir. İktidardan, ranttan uzak kalırsa insanlar, sistemden uzaklaşır, ona soğur, gelecekten umutları kalmaz.

Buradan taşımak istediğim şey şu; yani Türkiye'de garip biçimde tam tersine "Kolay Yönetim" diye başkanlık sistemi savunuluyor, oysa Amerikalılar "Zor Yönetim" "En iyi yönetim zor yönetim." Neden zordur başkanlık sistemi? Zor aslında, neden işlemiyor Güney Amerika Ülkelerinde, sadece Amerika'da işliyor? Başka bir örneği de yoktur, Amerika'nın özel koşullarından.

Bakın, başkanlık sisteminde "Salt Kuvvetler Ayrılığı" dediğimiz, yasama ayrı, yürütme ayrı. Yürütme başkan, başkan dediğiniz hem başbakan hem cumhurbaşkanı; ikisini elinde topluyor, ikisini de halk seçiyor, halk götürüyor, demokratik meşruiyetleri eşit. Yasama yetkisine komisyonlar ayrılığı var, kongre hakim oradaki Mecliste; yürütmeye başkan hakim, birbirini düşüremiyor, birbirini feshedemiyor, 4 yıllık seçiyorlar halk getirip, halk götürüyor.

Zorun Zoru Bir Sistem

Şimdi, burada bu sistemin işleyebilmesi için başkanın, icraatın gerektiği yasaları

yapabilmeye muktedir olması lazım. Şimdi, Amerika'da parti disiplini olmadığı için, Amerikalılarda partiler parti içi demokrasiye uydukları için, serbest partiler oldukları için, pekâlâ demokrat başkan, cumhuriyetçi senatörlerden, milletvekillerinden destek alabiliyor. Bayağı cumhuriyetçi bir başkana, kendi partisinin senatörleri destek vermeyebiliyor.

Bakın Bush seçimlere gidilirken, ekonomik önlemler almak istedi, 800 milyar dolarlık paket hatırlarsanız; Cumhuriyetçiler izin vermedi biliyor musunuz? Cumhuriyetçiler seçime gidiyor, Türkiye'de mümkün müdür? Başkan Cumhuriyetçi, Cumhuriyetçi Senato seçime gidilirken, o pakete izin vermedi. Şimdi Türkiye'de Başbakan bir paket isteyecek de, geçmeyecek...

Bakın Amerikan Tarihinin yarısında başkan bir partiden, kongre çoğunluğu başka partiden olmuştur; işlemiştir sistem; yarısında da başkan ve kongre çoğunluğu aynı partiden olduğu halde, diktatörlük olmamıştır. Güney Amerika Ülkelerinde -aynı sistemi uygulayan- başkanla parlamento çoğunluğu aynı partiden olduğu zaman, diktatörlüğe yol açmıştır. Onu tutacak bir güç yoktur; yasama onun elinde, yürütme onun elinde ya da farklı partilerden olduğu zaman da sistem tıkanmıştır.

Onun için, Başkanlık Sistemi kâğıt üzerinde, mantıken işlemesi mümkün olmayan sistemdir, yani bırakın kolay yönetimi, zorun da zoru bir yönetimdir. Amerika'da, dediğim gibi Amerika'nın özel koşullarından kaynaklanan, serbest parti... Yani böyle

bir parti algılaması var mı Türkiye’de? Yeni gördük adayları nasıl belirlediğini. Türkiye de aynen Güney Amerika gibi olur, sağ-sol parti demiyorum; eskiden örnek veriyorum, yani cumhurbaşkanı Doğru Yol Partisinden, Meclis çoğunluğu ANAP’tan olsaydı ne olurdu Türkiye’de? Ya da, cumhurbaşkanı CHP’den, Meclis çoğunluğu DSP’den olsaydı ne olurdu Türkiye’de? O cumhurbaşkanı kanun çıkarabilir mi? Veya bugüne gelin, Meclis çoğunluğu AKP’den tesadüf soldan bir cumhurbaşkanı seçildi, ne yapabilir o cumhurbaşkanı? Kıpırdatmazlar.

Peki, sorarım: “Bu sistem nasıl işler ya Türkiye’de?” Bunun tersini düşünün, Türkiye’de tabii sağ daha çok Başkanlık Sistemini istiyor, çünkü Türkiye’nin yüzde 35 civarında daha sağ oyları “Sağ oyları 65, bizden birisi seçilir” E güzel de, sağdan bir parlamento çoğunluğu olduğu zaman, diktatörlüğü kim önleyecek? Anayasa Mahkemesi’ni de en son 12 Eylül’de bitirdik. Kim frenleyecek? Bu Tayyip Erdoğan olabilir, ya da bir başkası olabilir önemli değil kişiler, ileriki dönemlerde farklı çoğunluklar oluşabilir, ama Başkanlık Sistemi ya tıkanmaya -cumhurbaşkanı ile parlamento çoğunluğu farklı partilerdense- aynı partidense diktatörlüğe doğru kırmızı halı sermektir bakın; bu kadar basit. Onun için zaten dünyanın hiçbir yerinde yok Amerika dışında, Güney Amerika uygulamalarında da ya tıkanmıştır, arkasından da diktatörlüklere yol açmıştır.

Şimdi, bu noktada müthiş bir 80’den bu yana iki partili sistem yönlendirmesi var Türkiye’de; Amerika-İngiltere örnekleri alınıyor. 61’de de bunu yaptılar, Yeni Türkiye

parti kuruldu, ama tutmadı biliyorsunuz, Demokrat Parti tabanı üzerine kurulan Adalet Partisi aldı götürdü. 82'de de "İki parti" dediler, Turgut Özal çıktı, ona "Hayır" diye-mediler, mecburen üç parti oldu hatırlarsanız.

Şimdi, bu arkadaşlarımızın anlattığı yüzde 10 barajının artık altında, Kürtlerin parti olarak temsilinin ötesinde bence, o amaç da var, ama- iki partili kulvara sokma hesabı var Türkiye'yi, ama bu tutmadı. Bakın, Türkiye'nin ta 1876 ilk anayasalarından öncelerinden beri, Türkiye'nin bir siyasi anatomisi var. Türkiye'de Türkçülük, Pantürkizm'e kadar, Osmanlıcılık, Batıcılık, İslamcılık, Panislamcılığa kadar, Turancılığa kadar fikir akımları vardır. Yani Türkiye'de her zaman dini temalar üzerine politika yapan parti olacaktır, Türkiye'de her zaman milliyetçi, bunu Turancılığa kadar içinde damarları olan görüşler olacaktır; yüz yıllık geçmişinde var bunlar. Türkiye'de Batıcı ve işte Atatürk'ün gösterdiği çağdaş uygarlık düzeyi doğrultusunda, bu değerleri hedefleyen sosyal demokrat, liberal partiler olacaktır. Biz çok uluslu bir imparatorluğun toprakları üzerinde kurulmuş heterojen bir toplumuz her bakımdan.

Çok Partili Ülkeler

Dolayısıyla, esasen iki partili sistem Türkiye'nin anatomik yapısına da uygun değildir, yani Türkiye'nin temsil edilmesine de uygun değildir. Siz, toplum madem heterojen yapıysa, bu yapı ne kadar parlamentoda temsil edilirse, ne kadar hükümet olma, iktidar olma şansı olursa, o kadar sorunlar

parlamento çatısı içinde çözüme şansı bulur ve o kadar insanlar iktidar olma şansı ile sisteme bağlanır.

Bir kere iki partili sistem Türkiye'nin sorunlarını parlamento dışına iter. Sürekli itmeye çalıştığımız gibi ve gittikçe de sorun kangren oldu gördüğünüz gibi. Burada tabii, 12 Eylül öncesine yönelik bir karalama var burada. Ben Komisyon Hükümetleri okudum ikişer yıl; işleteceksiniz demokraside.

Bakın, dünyada iki partili bir tek ülke kaldı: Amerika. İngiltere de bugün üç partilidir. 48 Avrupa Konseyine üye ülke var, hangisinde Başkanlık Sistemi var? Bırakın Amerika'yı. Hangisinde Yarı Başkanlık var? Yani Yarı Başkanlık ayrı bir konu, o Fransa'nın özel koşullarında başarılı işliyor, o esneklik bana göre Türkiye'de gösterilmez ve "Parlamentar Sistemler işlemez" Nasıl işlemez? Almanya? Almanya hiç tek parti hükümeti görmedi biliyor musunuz? 2. Dünya Savaşı'ndan bu yana hep 2,5 partilidir Almanya. E Almanya savaşın etkilerini sildi, iki Almanya'yı birleştirdi, bakın ne sorunlar çözdü? Dünyayla entegre oldu. Almanya bugün Avrupa'nın, Fransa ile birlikte en büyük ülkesi ve 60 senedir tek partili hükümet görmedi. Fransa'da 2. Dünya Savaşı, hatta daha öncesinden beri sağ-sol blok koalisyonları var. Fransa da belki son yüzyıldır tek partili hükümet görmedi. Sağ-sol blok halinde koalisyon hükümetleri var, e Fransa gelişmedi mi? İtalya, lireti çuvalla taşıyordu hatırlayın; İtalya'da benim bildiğim uzunca yıllardır 3-4 partili koalisyonlarla, Berlusconi'nin partisi de öyle.

İspanya, Portekiz, Japonya bakın ta uzağa gidin, İsveç, Norveç, Danimarka, Belçika, Hollanda, Baltık Ülkeleri, İskandinav Ülkeleri, sürekli koalisyon; onları hiç saymıyorum zaten. Yani işsizlik sigortası ödüyorlar, bizim yüksek dereceli memurlarımızdan daha fazla, kalkınmıyor mu dünya? İnanılmaz bir karartma, sanki zannediyorsunuz ki her taraf böyle tek parti ile yönetiliyor, her tarafta sistem işliyor, bir tek biz yapamıyoruz. Bir tek biz yapamıyorsa, demek ki bizim partileri işletme, demokrasi meselelerimizde, asıl sıkıntı da orada zaten. Yani Allah aşkına, Türkiye'de parti içi demokrasiyi gerçekleştirmek için hangi engel var? Anayasa değiştirmek filan gerekmiyor yüzde 10 barajı aşağı çekmek için, baraj kanunla kurulmuş bir şey.

Yaptığımız şu aday belirlemede, ön-seçim yapmak için hangi engel vardı? Bakın, size bir şey söyleyeyim: Darbecilerin yaptığı seçim kanununda ön-seçim vardı biliyor musunuz? Adayların belirlemede ön-seçim vardı, bunu değiştiren Turgut Özal'dır 87'de ön-seçimi kaldırır; partilerin tüzüklerine bırakarak bugünkü şeyi yapan, bizim sivil iktidarlardır. Darbecilerin Seçim Kanununda seçim vardı, adayların belirlenmesi bakımından daha demokratikti ve bugünkü merkez yoklaması anti-demokratik yöntem geçen, bu darbecileri suçlayan, bizim sivililer... Bunlar, sadece bütün bu dönemde iktidar olan partiler bunun içindeler maalesef yani CHP'si de, Doğru Yol Partisi de hepsi, çoğunluk elde ettiler ve bu şeyi korudular, yani parti içi demokrasiyi benimsemek istemediler.

Sonuç olarak, Türkiye uzlaşmayı, ödün-

leşmeyi öğrenmek zorunda, parti içi demokrasiyi getirmek zorunda; yoksa yukarılardan maniple edilen bir demokrasiyle, bize reva görülen diyeyim...

Şimdi bakın, ben de inanmaya başladım” derken, 1999’da belki hatırlayacaksınız, seçimlere 4 ay kala kamuoyu yoklamalarında DSP 4. partiydi, MHP 3. partiydi, sıralama vardı; Amerika Öcalan’ı Kenya’da yakaladı. O zaman Ecevit’in Azınlık Hükümeti vardı, yerine teslim etti, 3 ay sonra bir seçim yaptı DSP 1. parti, MHP 2. parti. 3 ay içerisinde Türkiye’nin siyasi atmosferi alt üst oldu.

Böyle bir ülkede niye, nasıl önlem alırsınız? Nasıl düşünürsünüz? Hakikaten çok zor. Benim bildiğim, belki bilmediklerim vardır bir parantez koyayım; 10 ayda iktidar olmuş hiçbir parti yok, benim bildiğim. Şimdi, AKP yeni partiden kurulu tamam, ama bu partinin belli bir tanınma, tanıtılma, bir dönemi olur. Ya, o halde 11 ayda nasıl oldu da bu millet, bu partiyi böyle bağrına bastı? Ne biçim seçmen davranışıdır? Ya da ne biçim etkileşimdir? Bu siyaset bilimi şeylerine sığmıyor, benim bildiğim yok belki vardır, ama bulamazsınız bu Avrupa’daki ülkelerde filan, zaten onlarda bizim gibi sık sık parti kapanmıyor, bir süreklilik var.

İnanılmaz bir vefasızlık var, birey olarak da sorunlarımız var. Son olarak, birey olarak sorunlarımız, birey olarak zaten bazı şeylere sahip çıkarsak, bu işi hakkane düzeltmemiz lazım, yani yukarıdan demokrasi bu kadarıyla oluyor. Maalesef bu işi Türkiye, zannediyorum ki böyle maniple edile edile “Yeter artık” noktasında dibe vurması lazım, öyle

düşünüyorum; başka türlü bu işin çıkışı yok, ama maalesef insan unsurumuzun da her seviyede değer, etik değerleri ve bir duruşu yok.

Bakın, çok üzüldüğüm, kırıldığım, anayasa değişikliğinde Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu'nun 10 üyesini, 1. sınıfa ayrılmış hakimler arasından –biliyorsunuz hakimleri savcılar seçiyordu, 7 Adli Hakimler, 3 İdari yargı. Son umuttu o “Acaba bunlar gerçekten tarafsız kimseleri buraya taşır mı?” diye. Türkiye’de 11.000 hakim katıldı ona, 6000 hakim Adalet Bakanlığı'nın listesine oy verdi, bırakın vatandaşın öyle nohuda, mercimeğe oy vermesini; bizim 6000 tane hakimimiz... Bakın, burada kimin Adalet Bakanı olduğu önemli değil, önemli olan yargının bağımsızlığı, sonunda bir tek yargı kaldı zaten, yasama-yürütme aynı ağacın dalları; bir tek yargı denge-fren mekanizması ve bizim 6000 tane hakimimiz Adalet Bakanlığı'nın listesine tulum oy verdi.

Onu elinin tersiyle itmeliydi, “Bu kurum benim namusum, çek elini” demeliydi. Yani YARSAV'dı, demokratik yargıçlar, dernekler var, onlar sunabilir, ama Adalet Bakanlığı'nın bir liste sunmasını, bu ülkenin 6000 hakimi, savcısı içine sindirebildi. Bu ne demektir biliyor musunuz? Demek ki 4 yıl sonra kim iktidardaysa, o Adalet Bakanı yine aynı listeyi koyacak, bizim hakim-savcılar onu da getirir, e yargı nasıl bağımsız olacak o zaman?

Adalet Bakanlığı'na, yürütmeye bağlı 10'u oradan geliyor, zaten 22 üyesi var, 4'ühü cumhurbaşkanı seçiyor, başkanla, Adalet

Bakanı'yla müsteşar da kurulun başkanı ve doğal üyesi, 10-14 etti 16; 22 üyesi var. Bu kurul nasıl bağımsız olur?

Bakın eskiden, 82'de de anayasanın ilk halinde de yargı bağımsız değildi, zaten Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu aynı kurul olamaz; temel sıkıntı orada. Bu kurulun başkanı Adalet Bakanı olduğu sürece, bu kurulun bağımsız olması mümkün değildir; bunun işleyişini Türkiye'de biz gördük süreç içerisinde.

Şimdi, dendi ki, şimdi açık konuşalım: "CHP döneminde Aleviler buraya, Yargıtay'a dolduruldu" filan söylemler. Bunların doğru olduğunu varsayalım, bunlar bireysel hatadır, kurumsal değil, ama biz ne yaptık? 12 Eylül'de bu bireysel hatayı kurumsal devamlılığa dönüştürdük. Yani bundan sonra iktidar partisine bağımlı hale getirdik. Gelişen nokta, eski kötüydü, kötünün kötüsü noktaya ulaştı.

Şimdi, Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu yürütmeye bağlı, bunun tepesine de bir başkan getirirseniz... Şimdi hiçbir hükümet, hiçbir parti bakın, bağımsız yargı istemez. Bu eşyanın doğasında vardır.

Bugüne kadarki 82 Anayasası'nda önemli değişiklikler yapıldı, yani bu sadece AK Parti'nin günahı da değil. CHP ve Doğru Yol 95'de önemli 15 madde değiştirdi, katılımcılığın önünü açan. Bakın dikkat edin, yine arkadaşlarım söyledi, önemli değişiklikleri komisyonlar yapmıştır CHP ve Doğru Yol, en kapsamlı değişiklikleri... 2001 değişikliği de SHP, MHP, ANAP, Türkiye'nin daha tabanı geniş bir iktidarının yaptığı değişikliklerdir.

Bu kurulun bağımsızlığı baştan beri eleştiriliyordu, neden bu pakette yer almadı? Bana sorarsanız, en öncelik şu Geçici 15. maddenin meşhur, yargı bağımsızlığına yönelik, gerçekten yargı bağımsızlığını sağlayan bir anayasa değişikliği olmalıydı; bunu ne Doğru Yol, SHP önüne koymuştu, ne pakette vardı, ne de 2001 paketinde vardı. Neden yoktur? Çünkü hiçbir iktidar bu kurumun bağımsızlığını istemez. Çünkü yargı iktidarı denetler, hiçbir iktidar da denetlenmek istemez. Yargı bağımsızlığı vatandaş için lazımdır, birey için lazımdır, onun özgürlüklerinin güvencesidir bağımsız yargı; ona sahip çıkması gereken bireylerdir. Malesef 12 Eylül'de bunu anlatamadık vatandaşlarımıza, o kendisi için bu kadar önemli bağımsız yargıyı yürütmeye teslim etti; bunu anlatamadığımızdan öyle zannediyorum.

Bunun üstüne işte, bir de Başkanlık Sistemi'ni koyarsanız, bu diktatörlüğe kırmızı halı sermek olur benim kanaatimce diyorum, sözlerimi bu şekilde tamamlıyorum.

SUNUCU - Galatasaray Üniversitesi Rektör Yardımcısı, Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku Öğretim Üyesi Sayın Prof. Dr. Nemci Yüzbaşıoğlu'na çok teşekkür ediyoruz. Ben bu arada sıfatınızı söylemiş oldum.

Şimdi, eğer soru sormak isteyen var sayın konuklarımızdan, hocalarımız henüz buradayken bilgi alalım, bilgileneelim. Buyurun.

SORU - YANIT

SALONDAN - Sayın Yüzbaşıoğlu'na öncelikle çok teşekkür ederiz, çok güzel aydınlattınız; durumumuzu gayet açık bir şekilde gördük, nereye gittiğimizi. Bu konuda

Sayın Yüzbaşıoğlu, 60 Döneminde “darbe” diye nitelediniz, ama “darbe” diye nitelemek çok yanlış olur kanaatindeyim, çünkü gelenler hemen akabinde bir anayasa yaptılar ve onlar bu anayasa ile Anayasa Mahkemesi kurdular; o anayasa ile devlet kurumlarını kurdular, şimdi aranan hale gelen kurumları kurdular.

Dolayısıyla, bu konuda bir açıklama yapmanızı rica ediyorum bir; ikincisi bütün bu karışıklıklar genelde içişlerimizde kişisel çekişmeler de oluyor, ama bunun arkasında sanıyorum dış güçlerin büyük etkisi var, bu konudaki görüşlerinizi rica ediyorum.

Prof. Dr. NECMİ YÜZBAŞIOĞLU - Şimdi, çok önemli bir görüş, bir “Darbe” sözcüğü, bir anayasa hukuku literatüründe olan bir sözcüktür “Hükümet Darbesi” denir buna, siz adına ne koyarsanız koyun. Seçimle gelen bir çoğunluk, askeri güç tarafından, silah gücüyle alaşağı edilirse, bunun adı “Hükümet Darbesi”dir. Ben bir anayasa hukukçusu olarak bu tabiri kullandım. Yani el konmuştur 12 Eylül adına, biliyorsunuz 27 Mayıs’ta devrim konmuştur. Koyabilirsiniz ama bunun anayasa hukuku etiği bakımından adı: “Hükümet Darbesi”dir.

Şimdi, darbe ile askeri müdahaleyle diyelim, onun ürününü de birbirine karıştırmamak lazım. Şimdi son zamanlarda her ikisi bir araya konuyor; özellikle 27 Mayıs son 12 Eylül.

Bir kere ikisinin oluş nedenleri çok farklı, dereceleri çok farklı, yapılış biçimi çok farklı, hepsinden önemlisi ortaya koyduğu ürünler çok farklı. Şimdi, 27 Mayıs Müdahalesi son-

rası 27 Mayıs'la daha ertesi gün -beyefendinin söylediği gibi- kalıcı olmayacaklarını, en kısa zamanda yeni bir anayasa yapıp, demokrasiye geçeceklerini, amaçlarının anayasa ve hukuk dışı tutum ve davranışların verdiği, meşruiyetini kaybetmiş iktidarı ortadan kaldırmak ve demokrasinin işleyişini sağlamak olduğunu söylemişlerdir. Bu lafta da kalmamıştır ve İstanbul Üniversitesi Hukuk Profesörü Bilim Heyeti -bu çok özelliğine girmeyeyim- anayasa yapım çalışmalarına başlamışlardır ve 27 Mayısçılar hemen bilim adamlarının rehberliği altında, onlarla uyum içerisinde yeni bir demokratik düzeni tesis etme çabası içinde olmuşlardır ve oluşturulan Kurucu Mecliste, bir asker bir sivil kanat vardır ve sivil kanat seçimde değildir, ama "Milletin en geniş manada temsili" diye nitelendirilen, siyasi partileri, toplumdaki farklı kurum ve kuruluşları temsil eden, belki de normal seçim yapsa orada olamayacak kişilerin olduğu bir Kurucu Meclis oluşturmuştur ve gerçekten iktidarın yıldönümünde bir programlılık içerisinde anayasayı yapıp, demokratik rejime geçmiştir.

Yani geçiş sürecini olabildiğince, olabildiğince toplumun dinamik unsurlarının görüşlerini alarak, yeni bir anayasa yapma sürecini değerlendirdiler; daha önemlisi yaptığı anayasa, şunu iddia edebilirim: Bırakın Türkiye'nin, yüzyılın en demokratik, en insan haklarını güvence altına alan, en özgürlükçü anayasasıdır. Yüzyılın özgürlükler ve demokrasi, hukuk devleti standartları bakımından, özellikle anayasanın ilk metni, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin önündedir bakın ve Türkiye onu kendi inisiyati-

fiyle yapabilmiştir 61 Anayasası'nı. Sadece Türkiye'nin değil, yüzyılın Avrupa'sının insan hakları, demokrasi, hukukun üstünlüğü gibi çağdaş değerler bakımından getirdiği kurumlar açısından en ileri düzeyde -zaten onun için "bol geliyor" filan denmiştir-Anayasası'dır. 71 değişikliğine rağmen, 82 Anayasası'nda, 95-2001'de önemli değişiklikler yapıldı bugün 82 Anayasası'nın hali yok, bugünkü halinden de öndedir.

Biz o değeri koruyamadık, yani ikisini birlikte mütalaa etmiyorum, yani 12 Eylül'ün nedenleri, ortaya çıkardığı ürün, 27 Mayıs'ın nedenleri ve ortaya koyduğu ürün birbirinden çok çok farklıdır.

Müdahaleler meselesinde, dedim ya ben bunu bir türlü kabul etmek istemiyorum; yani insanın zoruna gidiyor gerçekten, böyle dışarıdan yönlendirilmek, ama hakikaten saflık galiba, diye düşünmeye başladım ben de, onu görmek lazım ve bunun önüne geçmek için gereken çabayı sarf etmek lazım. Bu kabul edilebilir bir şey değil, hele bizim gibi, tarihi boyunca hep bağımsız yaşamış bir ulusun son derece ... bizim için çok onur kırıcı, bunu ifade edeyim, yani bunu bir ırkçılık manasında asla söylemiyorum, ama Türkler tarih boyunca hep bir devlet çatısı altında olmuştur, hep kendi kaderlerini kendi belirlemiştir. Böyle dışarıdan manüpile edilmiş bir yönetim anlayışı beni çok rahatsız ediyor.

Küresel ekonomi, global ekonomi gibi bir "Truva Atı" var Türkiye'de bana göre, özellikle AKP döneminden bu yana bu "Truva Atı" gibi Amerika, Avrupa AKP'yi kullanıyor, AKP içerideki yetersiz desteğini bu destekle

tamamlayarak, bir "Truva Atı" gibi birbirini tamamladılar.

Yüzde 35 oyla iktidar bile olunmuyor 1977'de yüzde 42 oyla CHP iktidar olamamıştı. Bakın: Baykal'ı eleştirebilirsiniz, ayrı bir konu "Yüzde 35 oy aldı" diye Başbakan'ın milletvekilliğinin önünü açmıştır, başbakanlık kapılarını açmıştır. Hakikaten meşru zemin içerisinde olabilme, devlet olma sorumluluğundan dolayı -bir devlet olma sorumluluğumuz var, tarih boyunca 600 yıllık imparatorluktan gelmeyiz, bu köklü devlet olmanın gereğidir bence de- ama aynı Başbakan, aynı AK Parti'nin bu fırsatı takdir ettiğini hiç düşünmüyorum. Yüzde 35'le iktidar bile olunmaz, oldun; anayasayı değiştirmek "Cumhurbaşkanını ben seçeyim." demek demokrasiye olan saygısızlığın ta kendisidir. Orada denilen şeydi; 2007'de, zaten iş orada kopmaya başladı, artık 4 ayı kalmıştı seçime gitmeye: "Yeni parlamento oluşsun, o parlamento seçsin" şimdi, eğer o cumhurbaşkanı krizinden önce seçim olsaydı, belki yine Gül veya bir başkası seçilirdi ve sistem normal işlerdi. Eğer 2007 krizi doğmuşsa, bunun sorumlusu AKP'dir bunu çok dürüst söylemek lazım.

Eğer milli iradeye "Cumhurbaşkanı olsun istemiyoruz" söylemeye çalıştığımız krizlerin özünde bu yatıyor, çünkü sanki dikkat edilecek bir makam gibi görüyor bu liderler tarafından filan da çok ağır kullanılıyor, çok büyük bir ağırlıkları var liderlerimizin, illa "Atatürk'ün makamına oturacağız." diye, bu kafayı değiştirmemiz lazım. Oturursun, ama sessiz sakin bir makamdır o. Siyasetçi oturamaz orada öyle, bırakmazlar. Bakın, ta-

rafsızlık aslında ne büyük bir güçtür biliyor musunuz? Gerçekten tarafsız olabilirsiniz... 70 milyonun cumhurbaşkanı olabilmek kadar büyük bir güç olabilir mi? Tarafsız olabilirsiniz... Yani seçildikten sonra "Tarafsızlık" deniyor, efendim, seçildikten sonra tarafsızlık, öncelikle oraya tarafsız konumda olmayı da gerektirir, böyle bir mantıksız bir şey olur mu? "Ant içtim, tarafsız oldum." Peki, senin mazin, öncen? Önemli olan 70 milyonun seni algılamasıdır burada, seni tarafsız algılamasıdır; tarafsız algılanabilmesi için de bu kişinin mazisinin de tarafsızlığı yansıtması gerekir.

SALONDAN- ... (Mikrofonsuz Konuşma)

Prof. Dr. NECMİ YÜZBAŞIOĞLU - İnsanlarımızın öldürülüp, demokrasi bilinci, bunlar bir kültür meselesi bakımından, maalesef cumhuriyet yeterince mesafe kat edememiş görünüyor, yani kolay da değil bunlar. 23 yüzyılımızla gelen bir iddia, 80 yıllık bir süreçte olmuyor demek ki bunlar, biraz daha düşse kalka yetişmemiz gerekiyor.

Türkiye'de bakın, Türkiye'de Doğru Yol'la ANAP nasıl yok oldu? DSP ile CHP'nin çekişmesinin özü neydi? Birbirini yemek değil miydi? Akrep gibi kendisini tüketiyor. Türkiye'de merkez sağ kendisini tüketti ve AKP oradan, o boşluktan çıktı, dediğim gibi dünyada örneği olmayan 10 ayda bir parti iktidar oldu. Bir kere, seçmenimizin partisi yok, yani Türkiye savrulmaya çok gebe.

Hakikaten, 99'da DSP'nin yüzde 22 oyu vardı, yüzde 1'e düştü ya, vatani mi sattı? Yüzde 1'e düştü. Şimdi insan ne diyor? Bir partinin teşkilatı var il ve ilçelerde, bunların

yönetim kurulu üyeleri var, bunların karıları var, kocaları var, çocukları var, onları katsanız; diyor ki insan: “Yüzde 5 oy alır en kötü bir parti, örgütünden alsa yüzde 5'lere varır.” Ya, örgütünün bile oy vermediği bir parti haline düştü DSP. Bu ne hakikatsizliktir ya? Bu seçmene kimse dayanamaz. Bunu daha çok merkez soldaki seçmen için söylüyorum.

Şimdi, Türkiye'de bir de sağ bölünüyor idi ve tarikatlar genellikle farklı sağ partileri destekliyor idi ve maalesef 28 Şubat süreci tarikatları birleştirdi Türkiye'de, bugüne yansımaları bakımından söylüyorum. Bu birbirine tarih boyunca rakip olan tarikatlar, AK Parti'de birleştiler. Bugün, bütün tarikatlar, öyle anlaşılıyor çünkü seçimlerde daha net göreceğiz; bu kırık partilerin yüzde 1 bile alamayacağı söyleniyor, anketlerden o çıkıyor ve tarihimizde ilk defa tarikatlar aynı kanala oy kullanıyor.

Bu kolay aşılabilir bir şey değil. Bu 28 Şubat'ın hatalarını ödemek, bunları öngörmek lazım.

SALONDAN- ... (Mikrofonsuz Konuşma)

Prof. Dr. NECMİ YÜZBAŞIOĞLU - Bakan, bunu Evren de söylerdi: “Türkiye çok iyidir, dışarıdan...” Bunları ben sevmiyorum, yönlenmeyeceksin efendim dışarıdan; tarih boyunca ülkeler, eskiden de, eski Türkler, Çinlilerle derki ki: “Türkler çok iyi, ama Çinliler kafasını karıştırıyor.” Filan, ya karışmayacak efendim, bu bir gerekçe değil.

Kenan Evren de söylerdi: “Nifak tohumları” derdi ikide bir. Şimdi, “Nifak tohumları” hep atılır, yani uluslararası ilişkilerde çıkar ilişkileri vardır, onun için ülkelerin istihba-

rat teşkilatları vardır, o “Nifak tohumları” atıyorsa, sen de onları önleyeceksin, sen de atacaksın. O piyasada nasıl mücadele edilmesi gerekiyorsa... O bir mesele değil “Bizi bölüyorlar, içimizden de...” Bölünmeyeceksin, bunu kime şikâyet edeceğiz? Bu noktada kime şikâyet edeceğiz? Bölmeye çalışıyorsa, içimize bunları sokuyorsa, biz kendimizi koruyacağız; o dinamik kendi içimizden çıkacak. Kime şikâyet edeceğiz? Bu bir olgu, tarih boyunca olgu, ama eski Türklerden beri bu bir kolaylıktır “Çinliler işimize karışıyor.” Bakın o zamandan beri var, şimdi de hep biraz Batıyı... Onun için “Komplo teorilerini kabul etmek istemiyorum.” derken, bu da var, kabullenemiyorum. Ben de görüyorum Truva Atı’nı, söylüyorum: “Bunlar Truva Atı” diyorum, ikisi birbirine Türkiye üzerinden karşılıklı çıkarları uyuşuyor.

SALONDAN - Ben de bir şey söyleyebilir miyim? Dışarıdan atılan fitne tohumlarından farklı biraz, ama baş edilmesi güç bir şey bu. ... bir sözü var, CIA formatlı dizilerle, formatlarla halkımız içeride iyice pasifize edildi, bugün ev kadınları sabahtan itibaren bir şey ediyorlar, yok “Evlenmek istiyorum” yok “Yemekteyiz” yok oyuz, buyuz, artık bir sürü televizyon dizisi, öyle ki kadınlar şimdi, kapılarını biri çalsa “Ben Birleşik Devletleri’nden geliyorum, bir yeşil bereli bir asker “Buyurun bir bardak çay da size vereyim, beraber televizyon seyredelim.” der. Yani öyle bir şey oldu ki yıllar önce Milli Güvenlik Kurulu’ndan bir albay, iç güvenlikten dolayı demişti ki: “Türkiye’nin psikolojik harekât stratejisi de iptal edildi. Artık biz Türkiye içinde psikolojik harekât yapabi-

lecek hiçbir güce ve desteğe sahip değiliz, bu da elimizden alındı.” demişti hocam.

Burada bir şey var, garip bir şekilde Türk Toplumunun beyninin iğdiş edilmesi durumu var. Sorunları algılayamayan, düşüneyemeyen, iki lafı bir araya getirip kendini ifade edemeyen ve normal düşünemeyen bir insan tipi inşa ediliyor. Bu insan tipinin üzerine de bir deli gömleği giydiriliyor şu anda, böyle bir şey, talihsizlik bu boyutta. Keşke dışarıdan gelen bir asker olsa, belki biz onu dövseydik filan yani. Televizyonları evimizden dışarı atmalıyız, futbol maçlarını erkeklere seyretmeyi yasaklamalıyız; bana öyle geliyor ki Türkiye’de bir işgal olsa, aynı gün Türkiye’de ... kazansa, tepki, coşku, üzüntüden çok daha güçlü olacaktır; o onu unutturacaktır yani. İğdiş edilmiş bir toplumdaki, bağımsız bir ruh bekleyemiyoruz hocam. Ben burada, oradaki dinleyiciler gibi bir tepki sundum size.

SUNUCU - Ben teşekkür belgesi sunmak üzere Baromuz Genel Sekreteri Başkanım Sayın Avukat Hüseyin Özbek’i buraya davet ediyorum.

Av. Hüseyin ÖZBEK - Şimdi biz sunuşu biraz uzun tuttuk, şimdi bitişi de uzun tutarsak, bu salonda kimse kalmaz. Onun için, doğrudan ben plaketimizi ve çiçeğimizi sunmak istiyorum. Gerçekten, belki sayısal anlamda birçok meslektaşımız mahrum kaldı, ama son derece içeriği zengin bir toplantı ve etkinlik oldu. Buradan bir taahhütte bulunmak istiyorum: Her türlü zamanda, kalıcı bir belgeye, yazılı bir metne bunu dönüştürürüz Baro olarak, bu gerekliliği duydum

burada, hocalarımı da dinleyince. Tekrar çok teşekkür ediyorum. Türkiye'nin şu anda içinde bulunduğu ve dayatılan bir hukuki reçetenin dışında, aynı zamanda bir siyasal analiz de dinledik.

Sözlerimi şöyle bitirmek istiyorum: Arkada bir pano var, Türkiye Büyük Millet Meclisi var, çok anlamlı bir görüntü. Şimdi, İngiliz Parlamenter, Avrupa Parlamentosu Başkan Vekili Andrew da bir tavsiyede bulunmuştu Türkiye'ye, yetkililere. "Artık Türkiye'de kamu binalarından, resmi dairelerden Atatürk resimlerinin indirilmesinin zamanı geldi." demiştir. Yine aynı Andrew'den, ben kendisine buradan sağlıklar diliyorum, Denktaş için: "Annan Planı'nda, Annan oylaması sürecinde Kıbrıs'takilere demişti ki : "Yollara oturun, yolları işgal edin, sokağa çıkın, bu adamı başınızdan atın." demişti ve "Yes be annem" konsepti de ondan sonra Kıbrıs'ta gelişti.

Türkiye'ye dayatılan budur, "Milli devletten vazgeçin, üniter devletten vazgeçin, cumhuriyet yurttaşlı olmaktan, cumhuriyet değerleri altında yaşamaktan vazgeçin. Yeniden post-modern köleliği benimseyin, sürü olun." demektir. Türkiye, şu anda aslında şu kararı verecek: Sürü mü olacak? Post-modern tebaa mı olacak? Yoksa Cumhuriyet yurttaşlı, bireyi olarak yaşamaya devam mı edecek? Türkiye elbette Cumhuriyeti ve özgürlüğü tercihten, herhalde vazgeçmeyecektir.